

Arbejdshæfte

Grundkursus for
kommende plejefamilier

Forord

Dette materiale er udarbejdet som en del af aftalen om Barnets Reform, der trådte i kraft den 1. januar 2011. Barnets Reform indeholdt flere centrale ændringer af serviceloven, som berører plejefamilieområdet. Under overskriften Nærhed og Omsorg blev der med Barnets Reform sat fokus på en styrkelse af plejefamilieområdet, idet det er et centralt princip i reformen, at alle børn skal have mulighed for nære og omsorgsfulde relationer. I de tilfælde, hvor forældrene ikke kan tilbyde dette, må der gives barnet en støtte, som sikrer, at barnet på anden vis vokser op i et trygt omsorgsmiljø. Med Barnets Reform blev det også fastslået i serviceloven, at kommunalbestyrelsen skal sikre, at plejefamilier får den fornødne introduktion, efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Det indebærer en ret og en pligt for plejefamilien til uddannelse, efteruddannelse og supervision.

Det er på denne baggrund, at nærværende kursusmateriale er udviklet. Materialet er udviklet af VIA University College, Professionshøjskolen Metropol, Professionshøjskolen University College Nordjylland, UC Syddanmark, Professionshøjskolen UCC, SOSU Greve i samarbejde med Servicestyrelsen.

KRITH

Kompetencer

Ressourcer og relationer

Inddragelse

Tillid, trivsel og tilknytning

Hverdagsliv

Indholdsfortegnelse

FORORD	2
INDHOLDSFORTEGNELSE	3
KÆRE KURSIST PÅ GRUNDKURSUS	5
DETTE SKAL DU LÆRE PÅ GRUNDKURSUS	5
Læringsmål for grundkursus for kommende plejefamilier	5
Grundsynet i KRITH	6
Relationel og kontekstuel	6
Ressourcer	6
Inddragelse	7
Tillid og tilknytning	8
Hverdagslivets styrke	9
Kursets organisering	9
Undervisningen på kurset	9
Hvem vil du møde på kurset?	10
Etik på holdet	10
Tavshedspligt på grundkursus	10
KURSUSDAG 1. AT VÆRE PLEJEFAMILIE, PLEJEFAMILIENS ROLLE OG LIV	11
Din forberedelse til dagen	11
Uddybende materialer til dagen	11
Forberedelse til kursusdag 2	11
Hjemmeopgave	11
Dagens læringsmål	12
Artikel: Plejefamilien – et fælles projekt	11
Aflastning og alkohol case-øvelse	22
Logbog og iagttagelser	23
Jacob og Karsten – case	25
Anerkendelse og disrespekt	26
Netværkstegning	26
Formål	26
Instruktion til kursister	26
Hjemmeopgave til næste kursusdag	28
KURSUSDAG 2. BØRNS UDVIKLING OG OPDRAGELSE OG BØRNS BEHOV FOR NÆRHED OG TILKNYTNING – BØRNS BEHOV FOR SAMMENHÆNG Gennem VARIGE STABILE RELATIONER OG LIVSLANGE BÅND	29
Din forberedelse til kursusdag 2	29

Hjemmeopgave til 2. kursusdag	29
Dagens læringsmål	29
Artikel: Tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre	30
Dobbeltsocialisering	39
Opdragelse og adfærd	40
Øvelse	40
Øvelse	41
Øvelse	41
Ankestyrelsens anbringelsesstatistik 2009	42
Øvelse: Omsorg i en plejefamilie.....	45
Hjemmearbejde – mellem 2. og 3. kursusdag.....	45
KURSUSDAG 3. BARNETS SAMVÆR MED FAMILIEN. BØRN I KRISE	46
Forberedelse til kursusdag 3	46
Hjemmeopgave til kursusdag 3	46
Dagens læringsmål	46
Sorg og krise hos plejebarnet	50
På besøg i plejefamilien – Rollespil.....	51
Hjemmeopgave til kursusdag 4	52
KURSUSDAG 4. LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER, SAMARBEJDET MED DE PROFESSIONELLE – AT VÆRE EN OFFENTLIG FAMILIE	54
Kursistens forberedelse til kursusdag 4:	54
Hjemmeopgave til kursusdag 4 "At forhandle en kontrakt"	54
Netværksgrupper efter grundkursus	55
Formål	55
Indholdet i netværksgrupperne	55
Kontrakt	56
Metoden i netværksgrupperne	56
De primære underretningsbestemmelser i serviceloven har følgende ordlyd.....	57
Øvelser om tavshedspligt	68
Litteraturliste til inspiration	68
LITTERATUR	68

Vi ønsker dig velkommen på grundkursus for kommende plejefamilier.

I dette arbejdshæfte finder du artikler, du skal læse til grundkurset for plejefamilier – og nogle af øvelserne.

Hensigten er, at du som kursist ved, hvilket indhold du bliver præsenteret for på de forskellige kursusdage.

Med Barnets Reform er det blevet obligatorisk, at alle plejeforældre skal på et 4-dages grundkursus. Inspirationsmaterialet KRITH er udviklet til undervisere og kommende plejeforældre på grundkurset.

KRITH er et kursusmateriale, der ud over dette grundkursus for kommende plejefamilier også dækker otte 2-dages efteruddannelseskurser – og et kursus til de af jer, der ønsker at blive kommunale plejefamilier.

Vi anbefaler, at du bruger arbejdshæftet som et sted, hvor du nedskriver tanker, overvejelser og eksempelvis laver egne øvelser. Ligeledes kan du på den måde kommentere cases og andre aspekter i materialet.

I arbejdshæftet vil du sjældnere finde teorier. Det vil du derimod få fra din undervisers oplæg. Hertil kan du notere dine overvejelser.

Dette skal du lære på grundkursus

Læringsmål for grundkursus for kommende plejefamilier

Læringsmålene for det fire dages grundkursus for kommende plejefamilier er, at kursisterne efter kurset

- har udviklet indsigt i og kender egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at drage omsorg for et plejebarns trivsel og løbende søger at tilegne sig ny viden og nye handlekompetencer som plejeforælder
- kan understøtte stabilitet og sammenhæng i barnets og den unges liv og drage omsorg for et barn og ung i pleje, herunder tage hensyn til følgerne af anbringelsen og andre særlige behov
- kan fremme plejebarnets eller den unges selvstændighed, trivsel, sundhed og udvikling gennem inddragelse af plejebarnet i forhold til hjem, dagtilbud, skolegang og fritid
- kan støtte barnets samvær med forældre, pårørende og øvrige netværk med udgangspunkt i barnets bedste og indgå i et trivselsfremmende, inddragende og respektfuldt samarbejde.
- kan indgå i et gensidigt forpligtigende samarbejde med professionelle omkring barnet til barnets bedste
- kender de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliefunktionen

Grundsynet i KRITH

Udgangspunktet for kursusmaterialet er serviceloven, og det som mange har kaldt det moderne børnesyn.¹

Relationel og kontekstuel. I det følgende redegøres for børnesynet i KRITH.

KRITH har fokus på relationer og forståelsen af konteksters betydning. Kontekster kan oversættes med sammenhænge og omgivelser eks. miljøets betydning.

Diagnoser, kulturelle tilhørsforhold, religiøse tilhørsforhold mv. vækker ofte ureflekterede antagelser om, hvorfor børn og unge handler, som de gør, uden at sætte spørgsmålstejn herved.²

Derfor sætter vi fokus på refleksioner og diskussioner af opfattelser af børnene i kursusmaterialet. Især er der fokus på plejeforældre, der kan indgå i samspil og relationer, som styrker plejebarnets udvikling og trivsel.

Systemisk tænkning skærper opmærksomheden på at forstå barnet og plejefamilien i sin helhed. Barnets situation sættes ind i en forståelsesramme, hvor blikket inviteres omkring i systemerne og forenkede årsags-virknings-forklaringer undgås. Derfor sætter vi fokus på refleksioner og diskussioner af opfattelser af børnene i kursusmaterialet. Især er der fokus på plejeforældre, der kan indgå i samspil og relationer, som styrker plejebarnets udvikling og trivsel.³ Barnets udviklingssammenhæng, som udgøres af familie, andre nære relationer og netværk, skole, SFO, lokalmiljø, kammerater, samt de sammenhænge alt dette er indlejret i, får med dette perspektiv betydning for, hvordan barnet forstås og opfattes. Således fokuseres der med systemisk tænkning netop på relationer og kontekst⁴ – på, at forklaringer er bundet til den situation, barnet er i.

Ressourcer

Den danske forløbsundersøgelse af anbragte børn fra 1995-årgangen dokumenterer, at anbragte børn har flere fysiske og psykiatriske diagnoser og handicaps samt en markant sværere skolestart end andre børn.⁵ Forskningsresultater som ovenstående viser, at der er mange udfordringer i familien, når man har et barn i pleje. Heroverfor tager kursusmaterialet KRITH afsæt i børne- og ungdomspsykiater Søren Hertz og det resourcesyn, han repræsenterer:

¹ Eks. med adresse til Sommer, D. 2003: *Barndomspsykologiske facetter*. Aarhus: Systime Academic.
Sommer, D. (2003): *Barndomspsykologi. Udvikling i en senmoderne verden*. Hans Reitzel;
Stern, D. (2004): *Det nuværende øjeblik i psykoterapi og hverdagsliv*. Hans Reitzel;
Stern, D. (2000): *Spædbarnets interpersonelle verden*. Hans Reitzel;
Trevarthen, C. (1998): *The concept and foundation of infant intersubjectivity*;
I S. Bråten (red): *Intersubjective communication and emotion in early ontogeny*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

² Skytte, Marianne (2009): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. Viborg: Hans Reitzels Forlag.

³ Lisborg, Bente og Rask, Lisbeth (2008): *Et psykologisk perspektiv på børns mistrivsel*;

Bo, K., Guldager, J. og Zeeberg, B.: *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. København: Akademisk Forlag.

⁴ Hertz, Søren (2004): *Diagnose i kontekst*, Psykolog Nyt 15,12-17.

⁵ Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A-D., Lausten, M., Knudsen, L. Olsen, R.F. & Gerstoft, F. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår*. København: SFI, 08:23.

"... børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder. Det, som umiddelbart forekommer problemfyldt, adfærdsvanskeligt, mangelfuldt eller sygt, kan opfattes som en invitation – en invitation til omgivelserne om nysgerrigt og kreativt at forholde sig til, hvordan man bedst kan bidrage til udvikling af det uanede."⁶

Hertz opfordrer til, at man begynder at se efter de ændringsmuligheder, der ligger indlejret i eller lige ved siden af det problematiske. Grundsynet i KRITH støtter sig til denne mulighedsorienterede forståelse af børn og unge, der anbringes i plejefamilie. KRITH støtter sig til den forskning⁷, der mener, at barnets eller den unges udvikling vil være tilgængelig for nye erfaringer og muligheder, sammenfattet i sloganet "det er aldrig for sent". Denne tankegang er et opgør med determinismen i børnefaglig tænkning og indsats. Især den klassiske psykoanalyse har influeret med den forestilling, at fejludvikling hos barnet i den tidlige udvikling vil betyde, at barnet vil være skadet for resten af livet. Har man et sådant grundsyn, bliver megen psykosocial indsats overflødig.

Inddragelse

Serviceoven understreger, at barnets retsstilling skal tage udgangspunkt i barnets tarv. Inddragelse af barnet er her meget centralt. I serviceoven fremhæves det, at barnets "(...) synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets

⁶ Hertz, Søren (2009): *Børne og Ungdomspsykiatri. Perspektiver og uanede udviklingsmuligheder.*

⁷ Her tænkes eks. på Stern, Antonovsky, Hertz m.m.

alder og modenhed” Meget vigtigt understreger serviceloven, at der ”... fortsat er behov for at styrke barnets inddragelse”. Dette ses af barnets styrkede retsstilling i serviceloven, senest med Barnets Reform.

Plejefamilier har en enestående mulighed for at udøve inddragelse sammen med plejebarnet i hverdagslivet. Børn og unge skal også høres og inddrages i beslutninger af deres nærmeste.

KRITH tager afsæt i et syn på barnet som både subjekt og objekt. Når barnet er et subjekt, er det et individ, der præger udviklingen og samspillet med omgivelserne med sine særlige forudsætninger, hvilket den voksne kan imødekomme ved at tilbyde inddragelse. Når barnet er objekt, er barnets udfoldelse afhængig af de rammer, det tilbydes. At betragte barnet som objekt, er i KRITH ikke det samme som, at det skal gøres til genstand for handlinger uden at blive inddraget af den voksne, uden subjektivitet. Det er udtryk for opmærksomhed på, hvilke miljøer, rammer og systemer barnet befinder sig i og handler på baggrund af.

Tillid og tilknytning

Serviceloven understreger barnets ret til samvær med familie og netværk – når det er til barnets bedste. Anerkendelse og inddragelse af barnets forældre som vigtige aktører i barnets liv under anbringelsen er derfor et vigtigt element i KRITH. I en svensk undersøgelse påpeges,⁸ at selv børn, der er knyttet til plejefamilien og ikke vil hjemgives, alligevel tænker meget på forældre, søskende og bedsteforældre. Båndene til forældrene kan være overvejende negative, men de er altid meget stærke.⁹ Denne svenske forskning sandsynliggør endvidere, at et barn kun får dobbelt tilknytning til nye omsorgsgivere, hvis disse omsorgsgivere og forældrene kan arbejde gensidigt og respektfuldt sammen om barnet. Det er en forudsætning for, at barnet fuldt ud kan drage nytte af anbringelsesstedets tilbud.

Serviceloven har fokus på at styrke sammenhængen i anbringelserne, ligesom barnets behov for omsorg og nærvær er vigtig. Igennem nyere teorier om tilknytning og regulering af følelser hos barnet¹⁰ sigter KRITH mod, at plejeforældre handler og forstår sig selv som omsorgsfulde, trygge, sjove og tillidsvækkende voksne, der tilbyder forudsigelighed, nærvær og omsorg til plejebarnet i hverdagslivets rammer. Teorierne lærer os, hvis vi ikke allerede ved det, at nærværende omsorgspersoner har stor betydning for plejebørns sociale, følelsesmæssige og kognitive udvikling. Nyere forskning¹¹ dokumenterer, at plejebørn drager fordel af plejeforældre, der er i stand til at danne trygge tilknytningsmønstre, og som kan etablere et forpligtende forhold til plejebarnet.

Tilknytningsforskningen peger på vigtigheden af børns tilknytningsforhold. Med begrebet dobbelt tilknytning indfanges det forhold, at barnets tidlige tilknytning til forældre kan eksistere sammen med en med tiden udviklet tilknytning til plejeforældre.¹²

⁸ Esping, Ulla, og Hagbardt, Sigbritt (1992): *Med barns ögan – in ett barnrelateret förhållningssätt i familjehemsvården*, Almänna Barnhuset.

⁹ Rothe, (1983a).

¹⁰ Sørensen, Jens Hardy red. (2006): *Affekt regulering i udvikling og psykoterapi – interpersonel neurobiologi*. Hans Reitzels Forlag

Stern, Daniel(2005): *Spædbarnets interpersonelle verden. Et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv*. 4. oplag.

¹¹ Dozier, M., Stovall, K.C., Albus, K.E., & Bates, B. (2001) *Attachment in infants in foster care: the role of caregiver*. State of mind. Child Development, 72, 1467-1477.

¹² Corlin, Anne Blom (2007): *Anbringelser i plejefamilier*. Psykolog Nyt nr. 7.

Disse refleksioner og denne viden er derfor et centralt fokus i kursusmaterialet.

Hverdagslivets styrke

I forlængelse af relationers betydning for plejebarnet har kursusmaterialet KRITH endvidere fokus på, at der eksisterer et spændingsfelt mellem de idealer, som hyldes hos plejefamilien – nemlig nærhed, relationerne, det personlige, det engagerede og så det professionaliserede. Netop plejefamiliens evne til at se "den anden" snarere end "det andet" er det, der gør dem til noget særligt og befordrer, at de kan noget andet end professionelle på eksempelvis døgninstitutioner.

Uddannelse og viden går hånd i hånd med det personlige og det nære. Med kursusmaterialet KRITH rettes opmærksomhed på, at der skal være rum til, at plejefamilier skal gøre det, de gør godt: nemlig være familier – ikke institutioner. Ikke alle plejefamilier skal nødvendigvis være eksperter i socialfaglige og specialpædagogiske metoder. Derimod skal alle plejefamilier arbejde med, hvilke fremgangsmåder der giver mening i barnets og familiens hverdag. Hensigten i serviceloven under overskriften "nærhed og omsorg" har netop fokus på disse egenskaber.

Det er en pointe i KRITH, at plejefamilier er en del af en lovgivningsmæssig foranstaltning samtidig med, at plejefamilien fastholder et hverdagsliv baseret på en personlig og familiemæssig indsats. Barnet eller den unge, der ikke har mulighed for at bo hos sine forældre i dele af eller hele opvæksten, kan drage fordel af at bo i en plejefamilie, der har opmærksomhed på de positive hensigter hos børnene, de unge og de mange, der er omkring dem.

Kursets organisering

Grundkursus består af fire kursusdage med hver sit indhold

Kursusdag 1	Hjemme-opgave	Kursusdag 2	Hjemme-opgave	Kursusdag 3	Hjemme-opgave	Kursusdag 4
At være plejefamilie, dets rolle og liv		Børns udvikling og opdragelse og børns behov for nærhed og tilknytning		Barnets samvær med familien Børn i krise		Hvad siger loven? Samarbejdet med professionelle

Undervisningen på kurset

Kursusundervisningen på dette grundkursus handler om hverdagen som plejefamilie.

Du vil løbende på kurset blive mødt med mange måder, man kan være plejefamilie på.

Vær aktiv og stil spørgsmål i undervisningen, lyt til de andre og sig til og fra, så får du mest

ud af undervisningen. Der vil være vigtige faglige oplæg hver dag, og samtidig opfordres du til aktiv deltagelse omkring den nye viden i diskussionerne med holdet.

Der vil blive arbejdet med underviseroplæg, cases fra livet som plejefamilie, mange faglige oplysninger om teori og lovgivning, som er gældende for plejefamilier.

Der er forskellige øvelser på grundkursus. De fleste foregår skiftevis i to-mandsgrupper (summegrupper, hvor man vender et dilemma med sidemanden), i større grupper og enkelte er individuelle.

Ligeledes vil du mellem de enkelte kursusdage skulle lave en hjemmeopgave. Hvis det er et problem for dig at skrive, så henvend dig til din underviser på 1. undervisningsdag. Det kan også være, du selv kan løse problemet ved at optage dine tanker og observationer. Det er op til dig.

Hvem vil du møde på kurset?

Du vil på kurset møde andre deltagere, der kan have en meget anderledes baggrund end din og din families. De fleste har nok ingen erfaring som plejefamilie, enkelte andre har allerede et barn i pleje. Jeres uddannelser og job er heller ikke ens. Det giver en enestående mulighed for at få et varieret og spændende kursus, når alle disse erfaringer lægges sammen. Det giver dig også en særlig mulighed for at øve dig i at forstå, at andre mennesker tackler familielivet væsentligt anderledes end du selv.

På grundkursus er der nogle spilleregler, som det forventes overholdes af alle. Det drejer sig om etikken på holdet og tavshedspligt over for de oplysninger, som du kommer til at høre på holdet.

Etik på holdet

- I undervisningen skal der vises accept og rummelighed
- Vi bestemmer selv, hvor meget vi har lyst til at fortælle i øvelser og på holdet. Under hensyn til regler og lovgivning om tavshedspligt
- Et hold bliver bedre af, at mange deltager og engagerer sig

Tavshedspligt på grundkursus

- Alle faglige ting, der fremlægges, må gerne fortælles videre, men personlige udsagn og fortællinger skal blive i gruppen. I har selvfølgelig tavshedspligt i forhold til jeres evt. plejebørn og deres forældre

Kursusdag 1. At være plejefamilie – plejefamiliens rolle og liv

Din forberedelse til dagen

Læs artiklen ” Plejefamilien – et fælles projekt” (findes her nedenfor).

Forberedelse til kursusdag 2

Hjemmeopgave:

- Hvordan vil et ”fremmed” plejebarn påvirke vores families samspil, netværk og hverdag?

Læsning af artikel:

- Tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre

Dagens læringsmål

At kursisterne

- udvikler indsigt i og kender egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at drage omsorg for et plejebarns trivsel og løbende søger at tilegne sig ny viden og nye handlekompetencer som plejeforælder
- kan fremme plejebarnets eller den unges selvstændighed, trivsel, sundhed og udvikling gennem inddragelse af plejebarnet i forhold til hjem, dagtilbud, skolegang og fritid.

Artikel: Plejefamilien – et fælles projekt

Af Tina Andersen og Pia Harritz

Efterårsfarverne har fået fat i havens træer og buske. Fuglene synger, men ellers er der stille på villavejen denne formiddag i oktober. I indkørslen står cykler i alle størrelser side om side med en lille scooter og gokarts. Det er helt tydeligt, at her bor en stor og aktiv familie: Dorte og Peter¹³ og deres to børn på 8 og 10 år samt tre plejebørn på 1, 9 og 11 år. Indtil for nyligt boede også familiens to store børn på 16 og 18 år hjemme, men de er nu flyttet hjemmefra på sportscollege og i egen lejlighed.

Familien har fungeret som plejefamilie i 5 år, og det er deres erfaringer, denne artikel handler om, fortalt af Dorte en stille formiddag ved det lange spisebord med plads til hele familien.

¹³ Alle navne er anonymiserede.

Sådan gik det til ...

Familien begyndte som aflastningsfamilie for en søskendeflok på fire. "Vi har altid levet i en familie, hvor de skæve børn har fundet hjem til os. Vi boede på et tidspunkt i en opgang, hvor der var nogle børn, der ikke havde det så godt. De begyndte at komme til os, hvor de fik lidt at spise og et bad", fortæller Dorte. Så da Dorte i forbindelse med sit arbejde i en SFO mødte et søskendepar på 3, der vækkede hendes bekymring, faldt det hende helt naturligt at tage sig af børnene. Børnene fortalte blandt andet i SFO'en, at de ikke havde madpakke med i skole, at mor ingen penge havde, og at far igen er blevet smidt ud. Især de to ældste søskende viste tegn på, at de havde det svært. Dorte talte med børnenes mor om sin bekymring, og moderen var godt klar over, at hun var inde i en vanskelig periode og ikke magtede at passe ordentligt på dem. SFO'en sendte sine bekymringer til kommunen. I mellemtiden begyndte børnene at komme hjemme hos Dorte og Peters jævnaldrende børn. Moderen spurgte, om de også kunne hente den yngste i dagplejen, og i en periode kom alle fire søskende én dag om ugen hos familien. Da børnenes mor blev gravid med det femte barn, voksede hendes behov for støtte. For Dorte og Peter var det derfor ønsket om systematik i samarbejdet med moderen til de 4 børn, der var anledningen til, at kommunen blev involveret. Og efter samtaler med både moderen og Dorte og Peter, fik familien en konkret godkendelse til aflastning af de fire børn. Herefter fungerede familien som aflastning for de fire søskende i weekender og enkelte hverdage, og da børnenes mor efter fødselen igen fik mere overskud, ophørte aflastningsaftalen. Både Dorte og Peter oplevede, at de gjorde en stor forskel for de fire søskende og deres mor, og de synes, det er rart at vide, at familien i dag fungerer, og at moderen er i gang med en uddannelse.

Det var først i slutningen af aflastningsforløbet, at parret kom på familieplejekursus. "Det var lidt den omvendte rækkefølge", bemærker Dorte. Men kurset satte mange tanker i gang hos familien i det hele taget. Dorte fortæller: "Altså vi var enige om, at sige ja til de fire børn, men den generelle godkendelse var min mand da lidt usikker på, hvad det gik ud på, og hvad vi nu sagde ja til. Om vores børn ville kunne rumme det, og om vores familie ville kunne rumme det. Der var ingen tvivl om, at jeg ville det, og at det var mit projekt fra starten af. Og vi blev enige om, at det var mig, der var den ansatte, og det var min opgave, som han så ville støtte mig i. Men det var mit projekt". At Peter senere skulle ende med sige at sit job op og blive familieplejer på fuldtid, lå derfor ikke i kortene.

Børnenes opbakning er nødvendig

Beslutningen om at blive plejefamilie blev ikke alene truffet af Dorte og Peter. Især parrets på daværende tidspunkt to ældste hjemmeboende teenagebørn blev også inddraget. "Vi snakkede med vores børn om, at vi skulle på kursus og spurgte dem, hvad de tænkte om det. Vores store pige, som dengang var 14 år, sagde, at det var ok, når bare det ikke gik ud over hendes dans. Dér ville hun ikke gå på kompromis. Vores store dreng ville da godt have en legekammerat, mens de to yngste gerne ville have en lille baby".

På grundkurset var de to store børn inviteret med én af kursusdagene. Her kom en tidligere anbragt og fortalte om, hvordan han havde det. Der kom også en plejemor med sin datter og en datter fra en plejefamilie uden sine forældre. De fire fortalte deres historie. Og der blev ikke lagt

noget imellem, fortælle Dorte. Derudover så familierne sammen en film, hvor hjemmeboende børn fra plejefamilier fortalte om deres oplevelser. "Min mand og jeg snakkede om, at hvis vi kom til at opleve de ting, som vi hørte om i filmen, så ville vores børn bare ikke være med til det. Den biologiske datter fortalte, at hende forældre ikke ville høre på hende. Peter og jeg blev helt bekymrede. Men parrets egne børns kommentar var, at "det kunne I jo slet ikke finde på", og børnenes holdning var, at familien selvfølgelig skulle gøre noget for de børn, der havde brug for det. "Og det kom bag på mig, og i særdeleshed min mand", fortælle Dorte, "vi vidste jo godt, at vores børn var rummelige, men med sådanne oplevelser på dagen var vi overraskede. Og deres reaktion var afgørende for os. Havde de sagt fra, så var det ikke på dét tidspunkt, vi skulle være plejeforældre". Så efter aflastningsaftalens ophør og familieplejekurset blev parret godkendt til 2 fuldtidsplejebørn med op til flere belastningsfaktorer.

Familie med omstillingsparathed

Da familien var blevet godkendt som plejefamilie, følte de sig mere end parate til at modtage et plejebarn. Men der skulle gå fire lange måneder, inden det første plejebarn kom. "Det var en forfærdelig ventetid, fordi vi jo syntes, at nu var vi bare klar, og hvorfor kom der så ikke nogle børn?", fortæller Dorte.

Med erfaringerne fra aflastningsforløbet og plejefamiliekurset i bagagen blev Peter så grebet af opgaven, at han også ville prøve kræfter med det. Derfor sagde han sit job op for at kunne gå hjemme. Så mens familien ventede på, at der skulle komme et barn, havde familien kun én indtægt. "Det er sådan noget, man skal gøre op med sig selv. At det at være en plejefamilie på den måde kan være en usikker verden", fortæller Dorte. Gennem alle årene har Dorte derfor været nødt til at arbejde ved siden af plejeopgaverne.

"Det handler om at have is i maven og tro på, at opgaverne kommer, og så er man nødt til at sætte tæring efter næring. Det bliver en livsstil. Det er en livsstil for os, og vi skal være omstillingsparate i og med, at vi har faste udgifter – plejebørn eller ej – og vi kan jo blive opsagt fra den ene måned til den anden uden at være sikre på, at der kommer et nyt barn ind. Så vi

skal kunne kalkulere med én indtjening i en given periode”.

Da familien startede ud som aflastning, havde Dorte den primære plejefunktion i forhold til børnene. Men da Dorte havde været den primære plejefunktion i knap 1½ år, var det Peter, der stod på kontrakten og blev hjemmegående på fuldtid, mens Dorte blev den udearbejdende – på deltid. I dag har både Peter og Dorte plejekontrakter og deltager i hinandens møder. ”Det er den fordeling, vi er nået frem til”, fortæller Dorte, ”men jeg er stadig engageret i det herhjemme, og vi deltager begge i alle møderne. Det er ikke sådan, at det er Peters projekt. Det er et fælles projekt. Vi er en familie og deltager som sådan”, understreger Dorte.

Hverdagens logistik

Med en familie på fem børn, der skal op og af sted i dagpleje og skole, kræver det en del planlægning at få dagen – og ugen – til at køre. Dorte og Peter plejer at sætte sig med kalenderen om aftenen, når der er blevet ro, og lave aftaler om, hvem der gør hvad den følgende dag. Dorte fortæller: ”Der er helt klart forskel på de dage, hvor vi tager strukturen meget seriøst, og de dage, hvor der er mindre struktur, for så bliver det hele mere presset”, beretter Dorte, ”og ellers så kører det bare. Jo mere styr vi har på dagen, jo mere tid og overskud er der til bare at være. Det behøver ikke være sådan, at vi skal lave en masse ting, men mere det at vi er nærværende og lige kan lytte til en bid musik eller høre om en oplevelse fra skolen”.

Morgenerne har en fast rytme og begynder for Dorte og Peter i køkkenet, hvor de har en halv time sammen, inden de vækker børnene. Børnene bliver vækket i en helt bestemt rækkefølge, fordi nogle af børnene har brug for mere tid og ro end andre. Der er altid en voksen i køkkenet, der hjælper med morgenmaden og en voksen, der hjælper børnene med at finde tøj og blive vasket. Klokker 7 skal det ældste og det yngste barn ud af døren, og klokken 7.15 tager Dorte af sted med de tre øvrige børn, hvorefter Dorte fortsætter på arbejde.

Eftermiddagene kan derimod godt være et puslespil at få til at gå op: ”Vi baserer os på, at der er én hjemme, og én der kører med børnene”, fortæller Dorte. Ét barn kommer med taxa hjem fra specialskole, de tre andre skolebørn går på 2 forskellige skoler, og endelig skal den yngste hentes i dagpleje. For familien er det vigtigt, at børnene får noget at spise, når de kommer hjem, og så skal der læses lektier med fire børn. Nogle dage laver børnene på skift lektier sammen med en voksen. Andre dage sidder børnene sammen omkring bordet og læser lektier. Det kan virke forstyrrende, når der skal læses højt, og så går én af de voksne og barnet for sig selv på værelset.

Derudover sætter familien fritidsaktiviteter højt, og alle børnene går i løbet af ugens dage på skift til både sport og musik. Plejebørnene deltager også i hver deres børnegruppemøder og har samvær med deres mor hver uge.

Fredage og lørdage er der ikke nogen faste aktiviteter.

Dagene rundes af ved, at familien efter aftensmaden samles i stuen. Så sidder børn og voksne spredt i sofaer og stole, mens Dorte læser højt. Børnene skiftes til at vælge en bog, og lige for tiden er det Ronja Røverdatter. Herefter får børnene børstet tænder på skift, inden de puttes.

”Hvis vi ikke havde plejebørn, ville vi være udearbejdende begge to, og så ville vi ikke have

mulighed for at være der på samme måde for børnene. Men strukturmæssigt ville det nok ikke være anderledes”, ræsonnerer Dorte.

”For os betyder det at være plejefamilie, at vi kan gøre en forskel, og at vi kan kombinere dét at gøre en forskel med at være noget mere for vores egne børn”, fortæller Dorte. Den stressede hverdag, hvor alle skal ud af døren om morgenen, hvor børnene skal hentes i dagpleje, børnehave og SFO på vejen hjem, og hvor alle de praktiske ting med vasketøj, rengøring og indkøb, som skal ordnes, kender familien alt for godt. ”Når vi har et barn i fuldtidspleje og vælger at være hjemme på fuld tid, så kan vi gøre alle de praktiske ting om dagen. Vi kan få en rolig morgen, fordi vi kan tage af bordet og sætte i køleskabet, når børnene er taget af sted. Der kan være perioder, hvor et plejebarn er hjemme, men der er en helt anden tilgang til starten på dagen”, fortæller Dorte, ”og barnet er jo med i de daglige opgaver i en én-til-én kontakt. Vi kan hente børnene lige efter skole, og de kan have legekammerater med hjem. Der er ro på. Så når børnene kommer hjem, er alle de praktiske ting gjort, og vi har tid til at være sammen med dem på en helt anden måde”.

Det professionelle relationsarbejde

”Jeg vil vove at påstå, at hvis man ikke involverer sig følelsesmæssigt med børnene, så kan man ikke arbejde med de her børn”, er Dortes umiddelbare reaktion på spørgsmålet om, hvad der er vigtigt for hende i relationen til sine plejebørn.

På den anden side påpeger Dorte, er det følelsesmæssige bånd til plejebørnene er anderledes, end de er til hendes egne børn. Dorte beskriver, at følelserne ligesom er på forskellige niveauer, og at dette måske skyldes, at hun skal arbejde på at komme ind til plejebørnene på en anden måde. ”Jo ældre børnene er, når de kommer her, så har de jo oftest været tilknytningsprocessen igennem, og så er deres behov i relationen til os anderledes. Det handler jo ikke kun om min tilgang til dem, men også om deres tilknytning til os”, fortæller Dorte.

Dilemmaet mellem den professionelle tilgang og den mere personlige og private kommer særligt i spil i samspillet mellem plejerollen og forælderrollen. Dorte beskriver det med et eksempel: ”En eftermiddag kommer min søn og spørger, om jeg vil være med til at lege med lego, hvortil jeg svarer, at det har jeg ikke tid til. Et par timer senere spørger plejebarnet i en ledig stund, om jeg vil lege med lego. Og lige i det øjeblik kan jeg godt føle, at jeg kommer i et dilemma i forhold til mit eget barn, og at jeg må gå på kompromis. Jeg kan jo ikke sidestille plejebørn med mine egne børn. Her kunne jeg ende med at vælge at sige nej til plejebarnet for ikke at såre mit eget barn. Jeg skal jo på den ene side kunne være noget for mit barn som forælder og på den anden side relatere til mit plejebarn. Det kan godt gå hen at blive en ond cirkel, hvis jeg hele tiden skal skelne på den måde. Det ender jo i noget-for-noget”. Faktisk endte episoden med, at Dorte satte sig til at lege med lego med plejebarnet, og at de inviterede sønnen med ind i legen. Men hvis der er behov for én-til-én-kontakt, så er det netop ulempen ved at have plejebørn, der er jævnaldrende med ens egne børn, fortæller Dorte, især når de også har samme interesser.

Både Dorte og Peter er meget bevidste om, at det er en professionel opgave, de har taget på sig som plejefamilie. Alligevel er det umiddelbart svært at sige præcist, hvor grænsen mellem den professionelle og den private rolle er. Den bliver mest tydelig i situationer, hvor Dorte og Peter må handle anderledes overfor plejebørnene, end de ville have gjort, hvis det var deres egne børn.

Dorte fortæller, at det ene plejebarn har nogle helt særlige behov, som plejebarnets forældre i samråd med professionelle har besluttet at afhjælpe med medicin. Denne beslutning bakker Dorte og Peter loyalt op om, fordi det er den opgave, de som plejeforældre har påtaget sig. Men de er ikke sikre på, hvis det havde været deres eget barn, at de ville have valgt medicinen til.

"Så dér er vi vel professionelle", siger Dorte, "men i relationen til ham, så er vi jo, som vi ville være over for alle børn. Og når det er struktur og forudsigelighed, der virker for ham, så er det dét, vi gør. Ligesom vi ville have taget hensyn til vores egne børns individuelle behov".

Det er på den måde den professionelle plejeopgave har skærpet Dorte og Peters opmærksomhed på, hvad det vil sige at opdrage med fokus på det enkelte barns behov eller vanskeligheder.

"Det nytter jo ikke noget at tage afsæt i, at "det gør vi med vores egne børn", eller "som barn skulle jeg..., og det har jeg jo ikke taget skade af". Vi har jo været nødt til at blive bevidste om, hvad det er, der trigger os og så reflektere højt med os selv eller hinanden om, hvad det er, jeg reagerer på over for børnene. For de gør noget ved os, som vi må være opmærksomme på".

Dorte eksemplificerer med en episode, hvor hun havde lavet en aftale med ét af børnene om, at han skal være hjemme kl. 20. Men han kom ikke til tiden. "Og hvad gør man så?", spørger Dorte, "giver man ham stuearrest? Eller hvad handler du på?". Dorte beskriver her, at hendes tilgang til sine egne børn og plejebørnene er forskellig, fordi hun må tage afsæt i børnenes erfaringer. Hvor hun selv har bidraget til, at hendes egne børn har en ganske almindelig opdragelse, hvor almindelige normer og regler er indlejret hos dem, har et plejebarn ofte ikke de samme forudsætninger for, som i dette tilfælde, at komme til tiden. Plejebarnet har måske nogle trælse oplevelser med sig og er vant til, at folk er ligeglade, og så vil barnet i stedet typisk reagere med "fuck dig! Jeg bestemmer selv, hvornår jeg skal være hjemme". "Det hjælper jo ikke, at jeg forpligter mig til at gennemføre en konsekvens, som jeg ikke kan stå inde for. Jeg skal i hvert fald være meget bevidst om, hvad jeg vælger at signalere til barnet".

Dorte fortæller videre om en episode, hvor deres plejedatter igennem en længere periode havde gået rundt efter dem hele tiden. Dorte valgte at sende pigen ind på sit værelse, for at hun kunne lege selv. Senere opdagede Dorte, at pigen bare sad helt apatisk, fordi hun ikke kunne lide at være alene på sit eget værelse. "Det handler også om at vise forståelse for barnet og se det der, hvor det er lige nu – barnets behov og reaktioner", siger Dorte.

"Når man når dertil, at de viser én tillid, så får man en oplevelse af, at det har virket", fortæller Dorte, "Så har vi gjort en forskel – det er jo relationen, det er måden, vi er sammen på, der gør, at de er dér, hvor de er".

Dorte fortæller om en oplevelse, hvor plejedatteren sad på køkkenbordet og sagde: "Jeg elsker dig, Dorte. Nu tør jeg godt kysse dig på munden, for nu betyder du lige så meget som Grete (tidligere plejemor, red.)". "Og det er stort, fordi det gør jo noget ved én, at de har den tillid og tiltro til, at vi nok skal passe på dem", siger Dorte rørt.

Omsorgsansvar og forældreret

Et positivt samarbejde med plejebørnenes forældre er en forudsætning for, at livet i plejefamilien fungerer. Erfaringer fra flere plejeopgaver har lært Dorte og Peter at være ydmyge overfor den opgave, de bliver stillet overfor. "Jeg husker den første gang en mor til et plejebarn kom på besøg. Hun græd og var meget ked af det, og jeg sagde til hende, at jeg godt kunne forstå, hvordan hun havde det. Moderen sagde, "du har jo dit gode liv, din mand og dine børn". Og hun havde jo ret, for jeg har aldrig været dér og oplevet dét, hun gjorde, så jeg kunne jo ikke forstå hende", fortæller Dorte, "og jeg undskyldte bagefter overfor hende, fordi jeg havde brug for, at hun vidste, at jeg jo ikke kunne vide, hvordan hun havde det".

Manglende åbenhed og forståelse kan modsat betyde, at man som plejefamilie kommer til at møde familien med en negativitet, som vil kunne mærkes i rummet og få afgørende betydning for både samarbejdet og plejeforholdet. For Dorte betyder det dog ikke, at hun er nødt til at gå på kompromis med sine egne normer, men at hun er åben i mødet med barnet og dets forældre. "Vi står jo dér som plejeforældre og vil så gerne gøre en forskel, men der er jo nogen i den anden ende, som har været udsat for noget, vi gerne vil være forskånet for, for at vi overhovedet kan komme til at gøre vores arbejde. Så det at gøre sig bevidst, hvordan man kommer til at gøre en forskel, er ret vigtigt", mener Dorte.

"Når et barn bor her hos os, så er det en del af vores familie", siger Dorte. Det betyder, at barnet deltager i alle arrangementer på lige fod med resten af familien, og er der nogen, der kan finde på ikke at invitere plejebørnene, så deltager familien ikke. Plejebørnene kommer også med på ture og sommerferie. Derfor har Dorte og Peter gjort meget ud af at afklare med forældrene,

at børnene bliver en del af familien på lige fod med deres egne børn. Dorte fortæller, at deres egne børn ofte tager på weekend hos deres bedsteforældre, når det er campingsæson, og der er det vigtigt for Dorte og Peter at afklare med børnenes forældre, om plejebørnene må være sammen med bedsteforældrene, når de ikke er til stede.

Som plejefamilie lukker Dorte og Peter ikke blot deres hjem op for plejebørnene, men også for deres familier. De inviteres hjem i familien. Udgangspunktet for samværet i familien tages i børnenes handleplan – altså aftalen med kommunen. Det kan være beskrevet i antallet af timer, én gang om ugen eller hver 14. dage. Derudover ringer de ofte sammen eller sms'er, hvis der er ting, som lige skal aftales.

Således fortæller Dorte, at hvis plejesønnen skal klippes, så kontakter hun moderen for at afklare med hende, dels om han skal klippes og gerne også hvornår. Og så kan det være, at moderen siger, at det må Dorte aftale med plejesønnen, og så gør hun det. "Pointen for mig er, at det er hendes barn, og selvom vi lige nu har omsorgen og ansvaret for opdragelsen, så har hun forældreretten". For Dorte og Peter betyder det i praksis, at selvom plejebørnenes forældre i perioder kan have det svært og ikke har meget overskud, der er mange ting i hverdagen, de kan være med til: tandlægebesøg, forældremøder, lægebesøg eller frisøren. "Vi spørger altid, om det er noget, de vil deltage i, og om vi skal tage derhen sammen med dem. Dét, at vi inddrager dem, er vores måde at samarbejde på".

Derudover arrangerer Dorte og Peter hvert år julehygge, hvor plejebørnenes forældre og bedsteforældre inviteres. Sidste år var det den 24. december om formiddagen. Familien påtænker også at starte en tradition med et sommer-arrangement.

Samtidigt er Dorte og Peter meget bevidste om, at det konkrete samarbejde også handler om forældrenes tilgang til familien, og selvom de aldrig har oplevet samarbejdsvanskeligheder, er de opmærksomme på dét dilemma, der kan være i at åbne for meget op for børnenes familier, sådan at det kan blive forstyrrende for plejebarnet eller plejefamiliens hverdag.

De har således oplevet, at de af hensyn til plejebarnet i samråd med kommunen måtte flytte en aftale om samvær hjem til barnets moder, fordi moderen under samværet med hendes egen datter var mere optaget af kontakten til plejefamiliens egne fire børn end samværet med sin egen datter.

I planlægningen af arrangementer er retningslinjerne, som er formuleret i plejebørnenes handleplaner, altid rammesættende for antallet af besøg. Men tidspunktet og indholdet i samværet, og hvad der skal foregå udover det, bestemmer de som plejefamilie selv.

Hensynet til sine egne børn

For Peter og Dorte er det til enhver tid deres børns trivsel, der kommer først. Det var en klar præmis, da de gik ind i familieplejearbejdet, at det ikke måtte gå ud over deres egne børn. Derfor havde de bestemt sig for, at de kun ville have børn i pleje, der ikke var på alder med deres egne børn, og at de skulle være 2-3 år yngre end deres yngste barn, for at deres egne børn kunne have deres egen alder i fred. Børnene skulle have lov til at have deres venner for sig selv, og de skulle kunne gennemgå deres eget forløb, uden at andre børn var inde omkring. Det viste sig, at det også var dét familieplejekonsulenterne foreslog.

At to af familiens plejebørn i dag er jævnaldrende med deres egne to børn, forklarer Dorte med et smil: "Jamen, når en familieplejekonsulent ringer med en opgave og præsenterer den for os, så bliver vi ofte så grebet af den, at plusserne bliver flere end minusserne. Vi har altså sagt nej tak til mere end fem opgaver, så det er ikke kun, fordi vi ikke kan sige nej".

"Peter og jeg snakkede også om, at det var vigtigt, at når vi fik et plejebarn, så skulle det være sådan, at når den ene tog sig af barnet, skulle der være en anden voksen omkring de andre børn. Enten én af os eller vores forældre, som jo var børnenes helt egne", fortæller Dorte. "Vi gjorde også meget ud af, at vores egne børn skulle have en fortrolig et sted. Én de kunne gå hen og snakke med, hvis de syntes, at der var noget, der var skidt, og de ikke turde gå til os med det. Begge de store børn valgte deres mormor. Og mormor skulle nok hjælpe med at få det sagt. Det er ikke fordi, det så er sket. Børnene er faktisk kommet til os af sig selv, når der har været noget. Men de skulle have muligheden".

Og har der været noget, så har parret taget det alvorligt undervejs.

"Vi vender rigtig tit med vores børn, hvordan de har det. For eksempel med vores hjemmeboende søn snakker vi ofte om, hvordan han har det, når vi børster tænder om aftenen. Som regel svarer han bare "fint nok", men nogle gange kommer der jo noget op", fortæller Dorte, "for eksempel sagde han en dag, at det var irriterende, at plejesønnen altid ville sidde og se på, når han spillede computer. Og så snakkede vi om, hvad han kunne gøre for, at det ikke var irriterende. Vi endte med en aftale om, at dén, der sidder ved computeren, bestemmer, om der må være tilskuere. Og det er så min opgave som den voksne at huske og spørge, om der må være tilskuere, så det ikke ligger hos børnene", fortæller Dorte. Og siden da har sønnen ikke valgt, at der ikke må være tilskuere. "Det er min erfaring, at når jeg går ned i eksemplerne, som mine børn kommer med og snakker med dem om det, så vælger de dét, de som udgangspunkt var trætte af, til, også på tidspunkter, hvor de har mulighed for at vælge det fra".

For når dét er sagt, så er det også sådan, at børn er gode til at give hinanden skylden. Det gør søskende også. Men når der er plejebørn inde over, så er Dortes erfaring, at det lettere bliver plejebørnene, der kommer til at stå for skud. "Og der er det vigtigt, at vi følger op på dét, børnene siger og snakker med dem om det og undersøger, hvad det er, der ligger til grund for deres beskyldninger i forhold til de situationer, der opstår". Dorte fortæller et andet eksempel, hvor hendes datter tre dage efter, at et plejebarn var flyttet ind, kom ud til hende og sagde: "nu kan du godt sende dem retur". Og det var fordi plejebarnet havde spurgt, om de skulle være kærestes. Havde det været en legekammerat, der havde spurgt, så havde hendes reaktion været en anden. Men her var det en plejesøskende, som skal bo sammen med familien døgnet rundt, og som for børnene bliver som søskende. Datteren viste med sin reaktion med al

tydelighed, at hun følte, at hendes grænser var blevet overskredet.

Når plejefamiliens egne børn vælger plejebørnene fra, er det plejeforældrenes opgave at sætte noget i stedet for plejebørnene. Ofte kan plejefamiliens egne børn godt finde ud af at sige fra over for hinanden, for det er de opdraget til. De har imidlertid sværere ved at sige fra overfor plejebørnene. "De har det der gen, som jeg kalder "hensynsbetændelse", fordi de er meget loyale overfor plejebørnene", fortæller Dorte. Hun husker en episode, hvor hendes datter havde svært ved at sige fra over for en plejedatter, fordi hun syntes, at det var synd for plejedatteren, hvis hun afviste hende. "Og dér er det jo vigtigt, at man som voksen er tydelig og tilstedeværende og ikke overlader noget som helst til børnene selv at finde ud af. Vores børn skal være her, plejebørnene må være her".

Parforholdet – om at være forskellige sammen

Plejeopgaven og børnene fylder meget hos Dorte og Peter. Også så meget at det har fået indflydelse på deres parforhold. Som Dorte meget nøgternt bemærker: "Parforhold har vi ikke meget af. Vi er gift på papiret, men vi har ikke haft mange muligheder for at være kærester i mange år". Familien kender til historier fra andre plejefamilier, hvor parrene ender med at gå fra hinanden, eller hvor manden flytter ud af soveværelset, når plejebørnene flytter ind – altså hvor den ene part bliver så involveret i plejeopgaven, at parforholdet forsvinder. Dorte og Peter kender da også godt fornemmelsen, for det er et 24 timers job, hvor de er på hele tiden. Det må nødvendigvis blive en livsstil, ellers holder man ikke i faget, mener de. På den anden side må parforholdet prioriteres for at bevare ægteskabet. "Vi har en masse ting, som, vi synes, er interessante, men vi tager os ikke tiden – eller rettere det er jo en prioritering at sige: nu er det dét, vi vil. Vi var heller ikke gode til det, før vi fik plejebørn, fordi vi er en utroligt aktiv familie, og når vi vælger at få børn, så står vi også til rådighed for vores børn. Men Peter har sagt det længe," bemærker Dorte, "og jeg har trukket mig lidt tilbage i det. Nu kan jeg godt se, at alle vores børn også bliver større og flytter hjemmefra, og så skal vi jo gerne kunne snakke om noget andet".

Parret har for eksempel en aftale om, at i den halve time i køkkenet hver morgen, inden børnene kommer op, har de tid for sig selv til at snakke. Men de har opdaget, at selv den halve time kommer til at handle om børnene. Derfor har de bestemt sig for, at de fremover vil have en weekend om året, helt uden børn, hvor de vil tage væk fra huset og være sammen på en anden måde, og hvor de vil prøve på ikke at tale om børn.

"Plejefamilieopgaven har krævet, at vi er blevet bevidste om os selv, og at vi italesætter mange ting for hinanden. Og det betyder, at vi spørger mere ind til reaktionsmåder hos hinanden, og det er nok ikke almindeligt i et parforhold", fortæller Dorte, "fra at vi levede hvert vores liv, hvor Peter gik på arbejde, og jeg havde det herhjemme, arbejder vi sammen, og pludselig blander Peter sig og har en holdning til børneopdragelse". Dorte smiler.

På den måde har Dorte og Peter også fundet ud af, at de reagerer forskelligt i mange situationer. De finder også ro og overskud på forskellige vis. Hvor Dorte finder ro ved at være derhjemme sammen med børnene, har Peter brug for at finde den et andet sted. Derfor tager han af sted på retræter nogle weekender om året, hvor han i bogstaveligste forstand skal være helt stille, netop fordi der ikke er tid til det derhjemme. "Jeg har måttet gå på kompromis, fordi der er andre måder at gøre tingene på end min", erkender Dorte, "jeg kan jo også mærke på

ham, når han har brug for det". Selv om det ikke var nemt at acceptere forskellene i starten, har de begge opdaget, hvor vigtigt det er at give plads til hinanden.

Relationer for livet

Dorte og Peter kender flere plejefamilier, hvor plejebørnene har boet i plejefamilien det meste af deres barndom og stadig kommer i hjemmet, efter de er flyttet hjemmefra. De kender på den anden side også til historier, hvor plejeforhold afbrydes før tid, og hvor plejebørnene ikke ønsker at fortsætte kontakten senere hen.

"Børnene kommer for at være her i en periode, og så arbejder vi på, at de skal hjem igen. Når barnet flytter ind, kan det bo her, indtil det bliver 18, men det kan også være for kortere tid. Vi klæder vores familie på til, at børnene kun skal være her i en periode. Det betyder, at vi er afklaret med, at vi skal give dem fra os igen. Den forskel vi gør for dem i en periode, kan vi ikke tage fra dem igen, og det bliver aldrig glemt. Hvis plejebørnene er interesserede i at have en kontakt med os resten af vores liv, så står vi til rådighed. Det vil da være rigtig rart at se, at det, vi har fulgt på vej, går godt".

"Det betyder også, at vi har et kæmpe ansvar over for børnene", fortsætter Dorte, "vi skal kunne rumme dem, og der er mange følelser med i det. Børnene kommer ikke her, for at vi skal lave om på dem, men for at vi kan hjælpe dem til, at de skal kunne begå sig. De skal ikke tilpasse sig vores familie. Selvfølgelig skal de indgå i vores familie, men deres særheder skal ikke tages fra dem. Børnene skal støttes og have nogle redskaber, så de kan klare sig videre frem i livet".

Familien har stadig kontakt med et plejebarn, som flyttede hjem for mere end et år siden. "Vi havde besøg af et tidligere plejebarn her i sommer, og det var rigtig rart. Vi har kontakt med hende i det omfang, hun selv ønsker det. Jeg sms'er til hende en gang imellem, og der kommer altid svar, men vi havde ikke set hinanden siden hjemsendelsen, da hun kom på ferie her en uge i sommerferien. Børnene var glade, og det var sjovt at se, hvordan hun med det samme huskede, hvor hun plejede at sidde ved bordet, og hun huskede, hvordan morgenerne forløber. Det var kanon", smiler Dorte, "og hele hendes familie kom her og hentede hende. De vil gerne bevare kontakten med os, og det er rigtig dejligt".

Egelund m.fl.: Sammenbrud i anbringelser¹⁴

Sammenbrud er ophør i de unges anbringelse, der er uplanlagt.

Egelund m.fl.'s undersøgelse viser, at af 225 teenagers havde 44% oplevet sammenbrud, heraf havde 8% af dem oplevet mere end et sammenbrud.

Stabilitet i anbringelsen fremmes af en handleplan og det forudsætter, at den unge er enig i anbringelsen og at den unge forud for anbringelsen har været placeret i aflastning.

¹⁴ Egelund, Tine m.fl. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, Forklaringer og årsagerne bag*, SFI – Det nationale Forskningscenter for Velfærd.

Inddragelse i flg. Karin Kildedal

Niveau: medindflydelse

Her er barnet/den unge informeret om det forhold, der vedkommer det og får mulighed for at give sin mening til kende for derigennem at kunne påvirke beslutninger.

Eksempel: Plejebarnet Meyassar 13 år får at vide, at hun skal være hos plejeforældrenes voksne datter Lykke, når plejeforældrene skal til fest hos plejefars chef. Lykke spørger Meyassar, hvad hun har lyst til at lave, når de to skal være sammen.

Niveau: medbestemmelse

Barnet/den unge er både med til at drøfte og med til at beslutte.

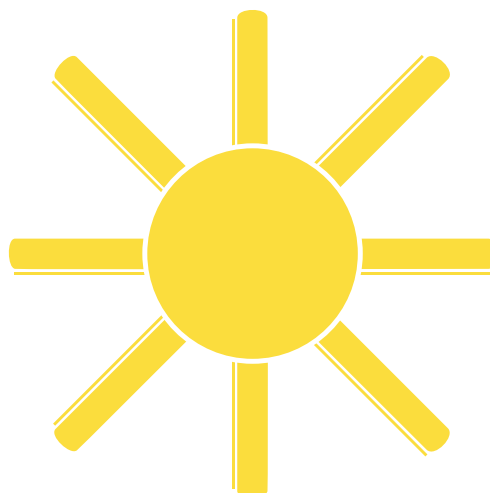
Eksempel: Plejebarnet Meyassar og plejemor taler om, hvor Meyassar skal være, når plejeforældrene skal til fest hos plejefars chef. Plejemor siger, at hun har talt med Meyassars mormor, og der kan Meyassar godt være. Meyassar spørger, om hun må være hos veninden Lisa. Men det er plejemor ikke helt tryk ved. Men i stedet foreslår plejemor, at Lykke, der er 7 år ældre, kunne være i plejefamiliens hus sammen med Meyassar. Meyassar ser et stort lys i Lykke og synes, det er en god ide. Plejemor vil spørge Lykke, om hun har tid til det.

Niveau: selvbestemmelse

Barnet/den unge har ret til at bestemme selv og træffe egne beslutninger.

Meyassars plejeforældre skal til fest hos plejefars chef. Plejemor fortæller Meyassar om festen, og at plejeforældrene skal være væk. Meyassar siger, at hun kunne tænke sig at overnatte hos sin veninde Lisa. Lisa og Meyassar er gode veninder. Faktisk Meyassars eneste rigtige veninde. Plejemor er henrykt.

Solen – barnets netværk, plejefamiliens samarbejdspartnere

Hensigten med soløvelsen er at vise alle de (professionelle og private) samarbejdspartnere, som en plejefamilie skal være indstillet på at samarbejde med i forbindelse med plejefamiliefunktionen. Øvelsens snævre formål er derfor at imødegå forventninger omkring rene omsorgsopgaver udelukkende rettet mod barnet (selvom de muligvis findes).

- lav en liste med de personer, der kan være i et barns liv
- plot personerne ind på billedet nedenfor – du må gerne lave flere "solstråler"

Aflastning og alkohol case-øvelse

Laves i arbejdsgrupperne

Denne øvelse har fokus på at alkohol både er en stor del af almindelig omgang især blandt danske unge på den ene side. Og samtidig er alkohol en udbredt årsag til, at børn kommer i aflastning. Disse to forhold kan støde sammen i plejefamilien.

Hanne og Erik er for nylig blevet aflastningsfamilie for Brian og Oliver på 7 og 9 år.

Brian og Oliver bor sammen med deres mor Anne, som gennem de sidste 14 år har haft et stort alkoholmisbrug. Brian og Oliver elsker deres mor.

Hanne og Eriks begrundelse for at ville være aflastningsfamilie er, at de nu har overskud til at være noget for andre. Familien bor på landet med dyr og megen udenomsplads.

Hanne og Erik har selv 3 store børn, hvoraf den yngste dreng Peter på 19 år stadig bor hjemme og går i 3. g.

En weekend, hvor Brian og Oliver skal komme, har Peter fået lov til at holde fest i "den nedlagte stald". De unge mennesker, som ankommer til festen, har mange klirrende flasker med.

Oliver spørger Erik: Skal I også drikke?

Grupperne læser casen og søger sammen at svare på casen:

Hvad er jeres normer omkring alkohol nu?

Hvad (om noget) vil ændre sig med et yngre barn (ca. 10 år) i pleje?

Hvad (om noget) vil ændre sig med en teenager (ca. 14 år) i pleje?

Hvordan kunne man gribe situationen i casen anderledes an?

ØVELSE: LOGBOG OG IAGTTAGELSER

Baggrund: Logbogen er et procesorienteret arbejdsredskab, som giver professionelle og uddannelsessøgende muligheder for indsigt i personlige kompetencer og måder at lære på. Logbogen er et vigtigt supplement, når der skal udvikles kompetencer, hvor person og fag hænger sammen og ikke kan adskilles.¹⁵

¹⁵ Wackerhausen, Birgitte og Wackerhausen, Steen (2000): *Tavs viden*, pædagogik og praksis. No. 5/2000.

Når logbøger er valgt til uddannelse af plejeforældre har det et dobbelt sigte.¹⁶

- På den ene side er logbog et redskab til evaluering og dokumentation i hverdagslivet
- På den anden side er logbogen en undervisningsmetode, der knytter an til refleksion over læreprocesser

Det betyder, at arbejdet med logbogen refererer til det første læringsmål: "... udvikle indsigt i egne ressourcer og begrænsninger og søger løbende at tilegne sig ny viden og nye handlekompetencer ..."

Skriv altid dato og sted øverst på hver side i logbogen.

Gode spørgsmål som du kan bruge i din logbog i forbindelse med grundkursus:

- Hvad har du lært siden sidst?
- Hvad har overrasket dig?
- Ting, du skal huske
- Vigtigste begreb i dag
- Mål, du sætter op for dig selv
- Noter til oplæg, øvelser og noter til cases m.m.

Øvelse i at gøre sig iagttagelser

Iagttagelser skal bruges til at beskrive konkrete hverdagssituationer. Altså noget der faktisk er sket og gjort. Husk at sætte dato, tidspunkt, anvendt tid, sted (eksempelvis stuen).

Hvem der deltager i situationen og deres alder.

Følgende tredeling af en iagttagelse anbefales

A. Beskriv den konkrete situation med dit plejebarn. Hvem sagde hvad – til hvem. Hvem gjorde hvad?

Beskriv så præcist og nøjagtigt som muligt. Begræns tillægsordene. Vær så objektiv som muligt

B. Nu skal du gennemgå situationen, du har beskrevet oppe i A. og prøve at se den samme situation med barnets øjne. Altså prøve at lave en anden fortælling en den dominerende. Hvad er barnets tanker, følelser og hensigter?

C. Til sidst laver du en vurdering af situationen og skriver, hvad du vil gøre for at komme videre i forhold til situationen

ØVELSE SLUT

¹⁶ Logbogen som dokumentationsredskab. Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 29 – 2000

Jacob og Karsten – case

Jacob er 14 år. Han er lige kommet hjem fra skole til sine plejeforældre Hanne og Karsten. Han har været hjemme på weekend og tog selv i skole. Så Hanne og Karsten har ikke set Jacob siden fredag morgen. Karsten er kommet hjem, Hanne er stadig på arbejde.

Da Jacob kommer ind ad døren, smider han skoletasken ude i gangen, sparker til Karstens fiskegrej, der står der ude og smækker døren i efter sig. Han går op ovenpå. Smækker endnu en gang med døren. Karsten går op til Jacob. Han banker på døren. "Hej", siger Karsten. "Er der noget i vejen?" Jacob sidder ved den bærbare. "Skulle der være det?", svarer Jacob stirrende intenst på skærmen. "Du sparker til mine ting, smækker med dørene og kommer ikke ind og hilser", siger Karsten. "Einstein", siger Jacob. "Du skal tale ordentligt til mig", siger Karsten "og svare mig, når jeg taler til dig." "Jeg vidste ikke, at Einstein var et bandeord", svarer Jacob og trækker på skuldrende. Karsten sætter sig på Jacobs seng. "Hvordan gik det hos din mor?" "Godt", svarer Jacob. "Jeg vil gerne have noget privatliv nu."

Samme aften er Jacob på sit værelse – Hanne og Karsten går en tur med hunden.

Karsten fortæller om Jacobs hjemkomst. Karsten er overbevist om, at der er sket noget hos hans mor og vil ringe til plejefamiliekonsulenten. Hanne minder om, at Jacob havde matematiktest i skolen samme mandag, matematik er ikke Jacobs kop te – og det kunne være det ... Der var også noget med en pige, Michelle. Hvor det var Karsten, der havde nægtet Jacob at gå til en fest hos Michelle, fordi Michelle var alene hjemme (dvs. uden voksne) den aften. Jacob har været lun på Michelle længe.

De bliver enige om, at de hellere må tale med Jacob igen for at finde ud af, hvordan det er gået med alle de vigtige ting i hans liv.

Kursisterne skal alle finde og beskrive Jacobs perspektiv i hændelsen. Kursisterne kan vælge at skrive om (skriv i stikord)

- Jacobs dårlige oplevelser hos mor
- Jacobs oplevelser omkring Michelle
- Jacobs oplevelser omkring matematiktesten
- Hvad siger Jacob?
- En kombination af ovenstående

Anerkendelse og disrespekt¹⁷

Sæt eksempler på de 3 former for anerkendelse og eksempler på de 3 former for disrespekt med udgangspunkt i plejebørn og unge i skabelonen på næste side.

¹⁷ Ordet *disrespekt* er anerkendelsens modsætning. *Disrespekt* bruges af Kildeldal i modellen. Derfor er begrebet fastholdt.

ANERKENDELSE	DISRESPEKT
Privatsfæren	For den kropslige identitet
Den solidariske sfære	Stigmatisering
Den retslige sfære	Retstab

Netværkstegning

Formål

Der er omfattende teori om netværk og mange måder, kortlægningen kan foregå på. En netværkstegning er det aktuelle billede af eks. kursisternes relationer og netværk. Netværkskortet i denne øvelse er et såkaldt subjektivt firfeltkort. Det betyder, at cirklen er delt op i fire dele – med familierelationer på den øverste halvdel. Så har man normalt familien ovre til venstre. At, kortet er subjektivt betyder, at det tager udgangspunkt i de oplevelser, den, hvis netværk der skal beskrives, har af netværket.

Et subjektivt firfeltkort tager udgangspunkt i en person i midten – eks. den kommende plejeforælder og afdækker kursistens netværkspersoner.

Formålet er, at kursisten skal gøre sig overvejelser over, hvorledes det vil påvirke vedkommendes netværk at have et barn i pleje.

Instruktion til kursister

Kik på netværkstegningen. Du står i midten af cirklen.

Tag et kladdepapir. Lav en bruttoliste med de personer, der er i dit liv/eller betyder noget i dit liv – på godt og ondt.

Placer personerne på netværkstegningen i de felter, hvor de hører til. Jo tættere de er på dig, desto mere betyder de for dig. Jo længere væk, du placerer personen, desto mindre betyder personen for dig. Hvis du placerer personen helt uden for cirklen, er det fordi, personen er i dit liv, men ikke betyder noget.

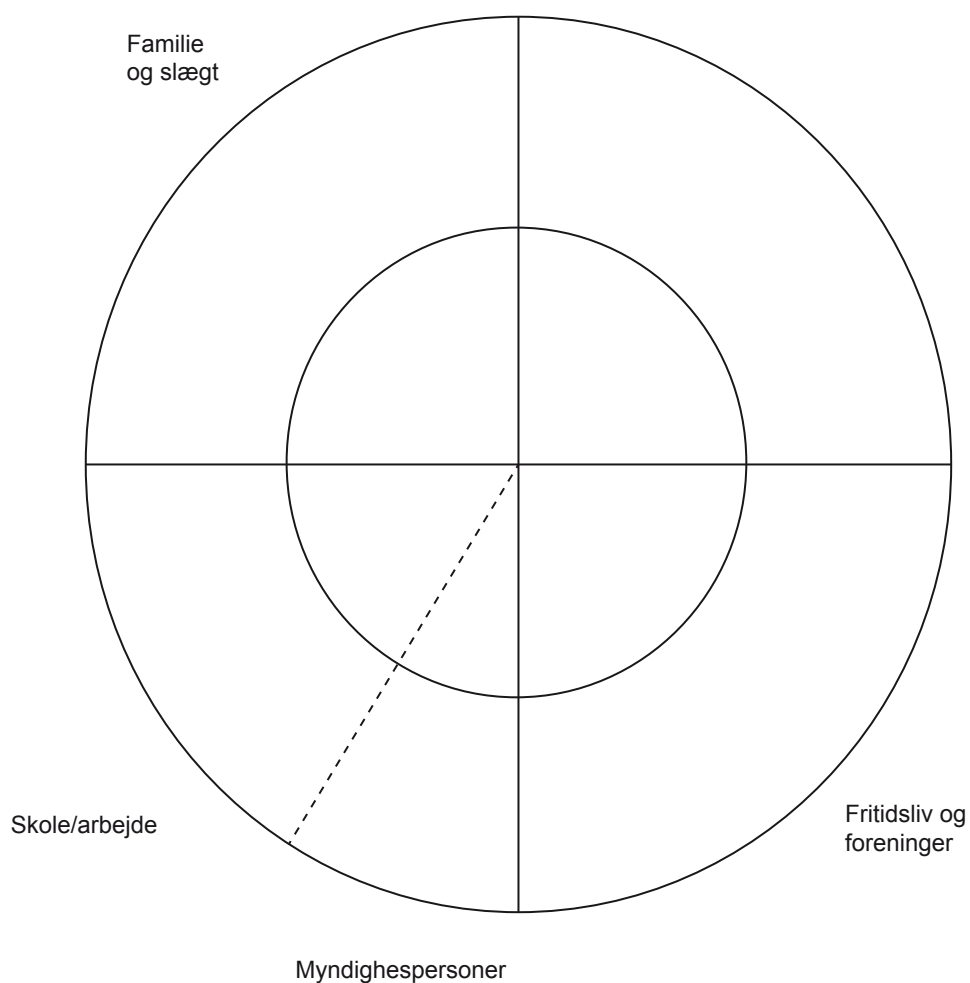
Tegn herefter streger mellem de personer, der kender hinanden i netværket. Angiv med farver relationens karakter: rød = stærk, blå = god, gul = svag, brun = meget svag, sort = konfliktfyldt.

Gå sammen med din partner.

Herefter fortæller du om tegningen ud fra følgende spørgsmål:

- Hvor i netværket vil det have betydning, hvis I får et barn i pleje?
- Hvordan vil det påvirke jeres børn?
- Hvordan vil det påvirke jeres lokalmiljø?
- Hvordan vil det påvirke jeres øvrige familie/slægt?
- Hvordan vil det påvirke jeres venner?

Netværkstegning

*Inspireret af Klefbeck & Ogden (2003),
Nettverk og økologi, 2. udg., Oslo: Universitetsforlaget*

Hjemmeopgave til næste kursusdag

Som familie skal I afklare jeres situation som plejefamilie.

Hjemmeopgaven går ud på at besvare:

Hvordan vil et "fremmed" plegebarn påvirke vores families samspil, netværk og hverdag?

Brug dit netværkskort. Sæt et tænkt plegebarn ind i dit netværkskort.

Hvordan ser netværkskortet så ud? Hvad har ændret sig?

Hvem kan hjælpe med at passe plegebarnet, hvis du er syg?

Hvem kan hente barnet i eksempelvis børnehave? Osv.

Hvem påvirker det I dit netværk? Hvem vil være hjælpere? Hvem ikke?

Hjælpe spørgsmål fra tidligere på dagen:

Din familie skal vurdere, hvilken slags plejefamilie skal og kan familien være?

Hvordan skal din familie være plejefamilie?

Hvad passer nu? Hvad passer senere?

Hvad kan din familie? Hvad kan familien ikke?

Hvad siger dine egne børn?

Hvad kan familiens netværk? Hvad kan familiens netværk ikke?

Hvordan vil et "fremmed" plegebarn påvirke plejefamiliens samspil og hverdag?

Skriv en side i din logbog og medbring til næste kursusdag.

Kursusdag 2. Børns udvikling og opdragelse og børns behov for nærhed og tilknytning – Børns behov for sammenhæng gennem varige stabile relationer og livslange bånd

Din forberedelse til kursusdag 2:

Hjemmeopgave til 2. kursusdag

Som familien skal I afklare jeres rolle som plejefamilie.

Hjemmeopgaven går ud på at besvare:

”Hvordan vil et ”fremmed” barn påvirke vores families samspil, netværk og hverdag?”

Brug det netværksskort I har lavet her i dag på første kursusdag, som udgangspunkt for besvarelsen.

Læs artiklen ”Tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre”.¹⁷

Bemærk: Underviser skal udlevere (eller tilsvarende): Egelund m.fl. Anbragte Børns Udvikling og Vilkår. Resultater fra SFI’s forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI – det nationale forskningscenter for Velfærd 2008 s. 197-213 – Læses til kursusdag 3.

Dagens læringsmål

At kursisterne

- udvikler indsigt i og kender egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at drage omsorg for et plejebarns trivsel
- kan understøtte stabilitet og sammenhæng i barnets og den unges liv og drage omsorg for et barn og ung i pleje, herunder tage hensyn til følgerne af anbringelsen og andre særlige behov (læringsmål 2)

¹⁷ Artiklen er skrevet til Grundkursus for kommende plejefamilier

Artikel: Tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre

Af Anne Blom Corlin, klinisk psykolog

Indledning

Der forventes af plejeforældre, at de skal være omsorgsfulde, nærværende og kærlige overfor deres plejebarn samtidigt med, at de også skal kunne handle professionelt i deres samarbejde med eksempelvis kommunen og plejebarnets forældre.¹⁸ Det er i dette spændingsfelt imellem følelsesmæssigt engagement og professionalitet, at plejeforældre skal kunne balancere i deres relation til plejebarnet. Inden for plejefamilieområdet har der igennem de sidste årtier eksisteret debat om, hvordan plejeforældre skal knytte følelsesmæssige bånd til deres plejebørn. I denne forbindelse ønsker artiklen at nuancere det velkendte udsagn om, "*at kærlighed, omsorg og varme ikke er nok for disse børn – der skal mere til*". Det er i nogle tilfælde også rigtigt, men artiklens indgangsvinkel er, at omsorg og indfølelse plejeforældre, som er stabilt tilstede i plejebarnets liv, er en stor ressource i plejebarnets psykiske udvikling. Denne artikel vil vise, den afgørende betydning en tryk og omsorgsfuld tilknytning mellem plejeforældre og plejebørn har for plejebørns psykiske udvikling.¹⁹ Med hjælp fra udviklingspsykologien kaster artiklen således lys over, hvordan en basal god menneskelig tilknytning til plejeforældrene øger plejebørns modstandsdygtighed over for belastninger livet igennem. Artiklen beskriver også, hvad der kendetegner et omsorgsfuldt og trygt samspil imellem plejeforældre og plejebørn.

Hvor meget skal plejeforældre og plejebørn knytte sig til hinanden?

Debat om, hvorvidt og hvor meget plejeforældre og plejebørn skal knytte nære følelsesmæssige bånd, har ikke kun været aktuel i Danmark, men er også blevet ført af centrale forskere og politikere i eksempelvis USA og de øvrige skandinaviske lande.²⁰ Omdrejningspunktet i diskussionen vedrører spørgsmålet om, hvilken funktion plejeforældre skal have for plejebørn i deres udvikling. Forenklet sagt har diskussionen inden for området været centreret om, hvorvidt plejeforældre skal *supplere* plejebarnets biologiske forældre, eller om det snarere er hensigtsmæssigt, at plejeforældrene psykologisk set erstatter dem.²¹ Bølgerne har gået højt, og der har været en tendens til en polariseret debat. Den ene fløj²² anså plejeforældre som dem,

¹⁸ Når der i artiklen skrives *plejebarnet*, menes der plejebarnet og den unge.

¹⁹ Barnets psykiske udvikling er i traditionelt forstand blevet opdelt i udviklingsområderne: Den kognitive/intellektuelle, den følelsesmæssige og den sociale udvikling. Med baggrund i nyere udviklingspsykologi ved vi, at de forskellige områder i barnets udvikling er dybt afhængige af og indvirker gensidigt på hinanden, og det giver ikke mening med så skarp en opdeling. Det er på baggrund af sådan en integreret forståelse af barnets psykiske udvikling, at nærværende artikel tager sit udgangspunkt. Hovedfokus i artiklen vil dog være på, hvordan den emotionelle udvikling i høj grad udvikles i mødet med den sociale verden. (Se her Bateman, A. & Fonagy, P. (2007). *Mentaliseringsbaseret behandling af borderlinepersonlighedsforstyrrelse*. Akademisk forlag.)

²⁰ Haugaard, J., & Hazan, C. (2002). Foster Parenting. In: M., P. Bornstein (Eds.) *Handbook of parenting* (p. 313-327). London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

²¹ Brønserud, S., & Dessau, M.L. (2001). *Anbringelse af børn i familiepleje – At navigere i en kompleks virkelighed*. Dafolo Forlag.

²² Repræsenteret ved Behovsskolen ved Goldstein, Freud & Solnit (1980) and Solnit, Nordhaus & Lord (1992) som hovedsagligt fandt sted i USA.

der udgør plejebarnets forældre psykologisk set, da det er dem, som er tilstede på et dagligt niveau og opfylder plejebarnets basale behov og sikrer stabilitet.²³ Ud fra denne tankegang kan plejebarnets forældre godt erstattes af plejeforældrene, da det er dem, som er til stede dagligt og opfylder barnets behov. Denne tankegang har især været dominerende i USA, hvor man med *permanency planning* bølgen går ind for tvangsadoptioner og giver gode muligheder til plejeforældrene for, at de kan adoptere deres plejebørn. Den modsatte fløj i debatten, som var en form for modreaktion, fremførte tanken om, at det er plejebarnets tidlige og første omsorgspersoner, som altid vil være barnets psykologiske forældre.²⁴ Ud fra denne tankegang kan de første omsorgspersoner, som barnet har dannet indre repræsentationer af og lageret i hukommelsen, ikke erstattes men vil altid være barnets psykologiske forældre.

Den danske lovgivning har på mange måder igennem de sidste årtier været præget af denne tanke om, at plejebarnets egne forældre – som i Danmark i langt de fleste tilfælde er barnets første – ofte vil udgøre det psykologiske forældreskab hos barnet. Hvilket jo også er hovedreglen.

I serviceloven § 46 står der, at ; ”Støtten skal ydes med henblik på at sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne” .

Her fokuseres på de forskellige tilknytningsrelationer, som plejebørn danner og udvikles igennem. Fokus flyttes således også fra en tidligere betoning af plejebarnets forældre til at anerkende, at børns tilknytningsrelationer til plejeforældre også er meget betydningsfulde og vigtigt at arbejde på at bevare og udvikle, også efter hjemsendelse. I serviceloven betones plejefamiliernes muligheder for at give plejebarnet nære og tætte relationer som en særlig unik styrke ved denne anbringelsesform: *”Kommunen skal lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer og herunder vurdere, om en anbringelse i en plejefamilie, jf. § 66, nr. 1-3, er mest hensigtsmæssig” (§ 68 b)*. Loven signalerer således det ønskværdige i, at plejebørn udvikler nære og tætte følelsesmæssige bånd til omsorgsfulde voksne. Udviklingspsykologien vidner om, at en sund følelsesmæssig udvikling hos børn i høj grad fordrer nærværende, omsorgsfulde og følelsesmæssige tilgængelige omsorgspersoner, som er kontinuerligt til stede i barnets liv.²⁵

Tilknytningsrelationer – hvad er det?

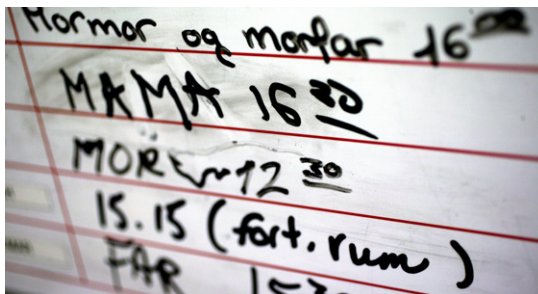
I vores moderne samtid, hvor begge forældre ofte er på arbejdsmarkedet, indgår nutidens børn i mange forskellige sociale sammenhænge (vuggestue, børnehavne, skole, SFO m.m.) og har i løbet af en almindelig dag kontakt til mange voksne, som varetager omsorgen for dem. Et barn

²³ Haugaard, J., & Hazan, C. (2002). Foster Parenting. In: M., P. Bornstein (Eds.) *Handbook of parenting* (p. 313-327). London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers

²⁴ Repræsenteret ved den objektteoretiske skole ved Maler, Pine & Bergman (1975), Cederström Vinterhed et al. (1990), som hovedsagligt fandt sted i Sverige.

²⁵ Der er mange forhold som indvirker på børns udvikling. Ikke mindst i vores samtid hvor børneopdragelse på mange måder kan siges at være institutionaliseret, grundet børns tilstedeværelse i vuggestuer, børnehaver m.m. Sociologer taler om at danske børn oplever multisocialisering. Børns udvikling formes således igennem flere sociale sammenhænge i dag end tidligere. På trods af dette eksisterer der dog en afgørende mængde forskning, som vidner om, at barnets følelsesmæssige udvikling i særlig grad formes og skabes igennem de tætte følelsesmæssige bånd, barnet har til de voksne, som dagligt er i barnets liv.

har således kontakt og kendskab til mange voksne, men på trods af børns mangeartede sociale fællesskaber med kontakt til mange voksne, vil børn typisk kun have få tilknytningsrelationer. Tilknytningsrelationer er de relationer børn, og senere voksne, henter deres følelsesmæssige tryghed i, når de eksempelvis er utrygge, bekymrede, bange, kede af det eller har brug for hjælp. Tilknytning er et aspekt ved en relation og henviser til barnets drivkraft til at søge beskyttelse og tryghed i en relation. Den engelske børnepsykiater Jon Bowlby var den første, der anvendte ordet tilknytning om det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte tilknytnings-figurer, og som giver barnet en følelse af tryghed og velvære.²⁶

Man taler om, at tilknytningsrelationer er *selektive*, hvilket vil sige, at det kun er få voksne, barnet har denne særlige form for relation til. Når først en tilknytningsrelation er dannet, er barnet mere kritisk over for og skelner imellem de omsorgspersoner, de vil søge i situationer, hvor det føler sig utryg eller bange.²⁷ Vigtigt i denne sammenhæng er det dog at sige, at børn danner flere tilknytningsrelationer, typisk til forældre, bedsteforældre, den primære pædagog i børnehaven, klasselæreren, naboen eller fodboldtræneren, hvis barnet har en tæt kontakt til disse. På samme vis vil plejebørn, som anbringes i plejefamilie, kunne danne tilknytningsrelationer til deres plejeforældre.²⁸ Især i de første år er tilknytningssystemet særligt aktivt og åbent, hvilket i høj grad skal ses i lyset af, at små børn er afhængige af, at voksne er der og tager sig af dem. Evnen til at danne tilknytningsrelationer vedvarer livet ud.

Tilknytningsrelationer former barnets følelsesmæssige udvikling. Den nyere udviklingspsykologi peger på, at børn danner tilknytningsrelationer til deres nærmeste omsorgspersoner, grundet deres afgørende behov for at blive reguleret følelsesmæssigt.²⁹ Et spædbarn kan ikke selv regulere deres oplevelse af ubehag og behag – og senere deres følelser af eksempelvis ”godt/behageligt” og ”ondt/ubehageligt”. Barnet har i sin følelsesmæssige udvikling brug for, at dets nærmeste omsorgspersoner rummer og spejler barnets følelsesmæssige udtryk og derved regulerer barnets følelsesmæssige tilstande. Dette er barnet ikke fra starten selv i stand til.

²⁶ Mortensen, K., V., (2001). *Fra neuroser til relationsforstyrrelser. Psykoanalytiske udviklingsteorier og klassifikationer af psykopatologi*. Nordisk Forlag A/S, København.

²⁷ Et barn, der ikke udviser denne eksplicitte skelnen, og som blot bruger den voksne, som er tilgængelig ved stressede situationer, er formentlig alvorligt følelsesmæssigt skadet.

²⁸ Howes, Carolee (1999): *Attachment relationships in the context of multiple caregivers*, Judy Cassidy & Phillip Shaver (Eds.), *Handbook of attachment* (p. 671-687). Guilford.

²⁹ Hart, S. & Schwartz, R. (2008). *Fra interaktion til relation. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Hans Reitzels forlag.

Igennem det daglige samspil med nære omsorgspersoner, som er i stand til at læse barnet nogenlunde nøjagtigt og tilbyder et afstemt og tilpasset omsorgsmiljø for barnet, lærer barnet selv evnen til at genkende og regulere sine følelser. Dvs. at udviklingen fra at være sine følelser – til igennem et relevant samspil, at blive i stand til at regulere sine følelser, kende dem, vide, at de hører én selv til og kunne skelne andres følelser fra ens egne – er det helt særlige udviklingsprodukt af barnets tilknytningsrelationer.³⁰

Barnet har således brug for sine nære omsorgspersoner til at lære sine følelser at kende og registrere dem, benævne dem og at kunne handle hensigtsmæssigt på dem. Barnet lærer igennem sit samspil med sine omsorgspersoner om forskellige måder at have det og være på, måder at have det sammen med andre på og måder at være sammen på. Dette lyder måske meget selvfølgeligt, men er en meget kompliceret proces, som kræver et omsorgsmiljø, der kan tilpasse sig barnets behov – spejle og rumme barnet – ikke mindst, når det er frustreret. Der udvikles således et reguleringssystem mellem barn og forælder, hvor de signaler, barnet udsender vedrørende løbende ændringer i dets tilstand, bliver forstået og besvaret af omsorgspersonen, hvorved der sker en regulering af barnets emotionelle tilstand.³¹ Alt efter hvor godt dette projekt lykkes, vil barnet opleve en følelse af tryghed eller utryghed. Der er mange forhold, som kan have en betydning for et plejebarns udvikling, når det anbringes i en plejefamilie. Men udviklingspsykologien gør os opmærksom på, at det i særlig grad er selve relationen eller tilknytningen imellem plejebarnet og dets plejeforældre, som er den afgørende drivkraft for modning og udviklingen af plejebarnets følelsesmæssige udvikling. Det er her udviklingspotentiallet for plejebarnet under en anbringelse i høj grad er at finde.

Plejeforholdets betydning for plejebørns følelsesmæssige udvikling

Et spørgsmål, som forskningen har været optaget af at belyse, er, om det i plejeforholdet er muligt at ændre på de tilknytningsstrategier, som plejebørn har udviklet i samspil med deres forældre. Den amerikanske psykolog Mary Dozier har fulgt en større gruppe af spædbørn og små børn, som blev anbragt i plejefamilier. Hun fandt i en undersøgelse med 50 plejebørn i alderen 6 til 24 måneder, at størstedelen af dem efter tre måneders anbringelse i plejefamilien (uanset hvor gammelt barnet var, da det blev anbragt) havde udviklet et tilknytningsmønster, som svarede overens med deres plejemors tilknytningsmønster.³² Dvs. plejebørn, som havde plejeforældre, der var følelsesmæssige tilgængelige og sensitive i deres omsorg overfor plejebarnet, udviklede og udviste et trygt tilknytningsmønster i samspillet med deres plejeforældre. Et mere alvorligt resultat fra denne undersøgelse er, at hele 72 % af de børn, som blev placeret hos plejeforældre med et utrygt tilknytningsmønster, udviklede et desorganiseret tilknytningsmønster.

Dette fund understøttes af en undersøgelse foretaget af Steele et al (2003) af 63 adopterede plejebørn i alderen 4 til 8 år, som alle før adoptionen havde været anbragt uden for hjemmet.

³⁰ Jens Hardy Sørensen: *Affekt regulering i udvikling og psykoterapi*. Hans Reitzels Forlag. København

³¹ Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. & Target, M. (2007). *Affektregulering, mentalisering og selvets udvikling*. Akademisk Forlag, København

³² Dozier, M., Stovall, K.C., Albus, K.E., & Bates, B. (2001): *Attachment in infants in foster care: the role of caregiver state of mind*. I: Child Development (72), 1467-77.

Her brugte man en metode, hvor man bad plejebørnene om at fuldende små historier om børn i forskellige angstfremkaldende situationer. De børn, som var placeret ved adoptivforældre, som var i stand til at danne trygge tilknytninger til plejebarnet, beskrev omsorgspersoner i deres historier, som nogle barnet kunne bruge, hvis det var ked af det, stresset eller bange. Børnene i denne gruppe udviste ligeledes mindre aggressive tendenser end i en gruppe af børn anbragt hos plejeforældre, som havde en utryg tilknytning.

En mindre mængde undersøgelser viser, at der igangsættes en positiv udviklingsspiral, når plejebørn placeres i plejefamilier med et omsorgsfuldt og trygt omsorgsmiljø.³³ Disse studier viser eksempelvis, at plejebørn, som anbringes i plejefamilier med et omsorgsfuldt og trygt omsorgsmiljø, over tid udviste bedre adfærdsmæssig og emotionel tilpasning, bedre skoleindlæring og evnen til at reflektere over andres handlinger på en sammenhængende måde end gruppen af anbragte børn ved plejeforældre med en utryg strategi. Disse børn havde også en mere positiv opfattelse af dem selv og var bedre til selv at regulere deres følelsesmæssige tilstande.

At plejebørn anbringes i plejefamilier, som er i stand til at tilbyde et trygt og omsorgsfuldt og miljø, syntes således at være særligt vigtigt. I forhold til gruppen af anbragte børn og unge er det derfor vigtigt, at plejeforældre medtænker den indflydelse, som de igennem sammenspillet med barnet eller den unge kan have for den videre udvikling. I dag taler vi om livslang udvikling. Det er en erkendelse af, at børn udvikler sig igennem hele opvæksten og ikke kun formes af de første leveår. Det er dog ikke det samme som, at den tidlige udvikling ikke er vigtig – det er den, og hjernen og dens modning er særlig sensitiv og har et stort vækstpotentiale netop i disse år. Samtidigt viser forskningen, at tætte relationer senere i livet i meget betydelig omfang kan kompensere for tidlige mangler.

Hvordan skabes kontakt og tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre

Anbragte børn og unge, især dem som har været udsat for omsorgssvigt, kan være vanskelige at skabe relationer eller blot kontakt til.³⁴ Disse børn har ofte en negativ forventning og er præget af mistillid til deres sociale omgivelser.³⁵ Ofte har disse børn og unge ikke udviklet forudsætningerne for at skabe god kontakt til plejeforældrene og ved derfor ikke, hvordan de skal agere eller bruge voksne, så de fremkalder en positiv respons. Mange af de anbragte børn og unge har også oplevet mange svigt af og brud med voksne op til anbringelsen. Ubevidst kan disse børn og unge i relationen til plejeforældrene beskytte sig imod flere svigt ved at undgå nærhed eller kontakt med plejeforældrene.

³³ Marcus, R. F. (1991). *The attachment of children in foster care. Genetic, Social, & General Psychology Monographs*, 117, 365-394. & Schofield, G. (2002). *The significance of a secure base: a psychosocial model of long-term foster care. Child and Family Social Work*, 7, 259-272. & Rustin, M. (1999). *Multiple families in mind. Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 4, 51-62. Undersøgelserne har dog ikke anvendt standardiserede tilknytningsmetoder.

³⁴ Se eksempelvis Killén, K. & Olofsson, M. (2003). *Sårbare børn. Børn, forældre og rusmiddelproblemer*. Akademisk forlag.

³⁵ Dozier, M. et. al. (2001). *Attachment in infants in foster care: the role of caregiver state of mind*. *Child Development*, 72, 1467-1477., Steele, M. et. al. (2003). *Attachment representations and adoption: Associations between maternal*.

I den indledende kontakt og relationsdannelse er det derfor i særlig grad med disse børn, og især de unge, vigtigt, at plejeforældrene insisterer på et forhold til dem.³⁶ Ved en temaaften, hvor jeg underviste plejeforældre, fortalte en plejemor om, hvordan hun forsøgte at skabe kontakt til sit 11årige plejebarn i starten af anbringelsen. Den anbragte pige trak sig ofte fra de sociale situationer med plejefamilien og brugte meget tid alene på sit værelse. Plejemor gjorde så ofte det, at hun stille og roligt bankede på og satte sig på pigens seng på hendes værelse. Her kunne hun f.eks. sige: *"Nu sidder jeg lidt her. Jeg tænker på, hvordan du har det. Jeg bliver siddende her i 20 minutter. Du bestemmer selv, om du vil sige noget til mig"*. Dette gentog hun hver dag – nogle dage gjorde hun det flere gange i løbet af en aften. I starten virkede plejebarnet lidt sur over, at plejemor kom ind på værelset og vendte hende demonstrativt ryggen, tog høretelefoner på og sagde ikke noget til hende. Men efter nogen tid begyndte pigen i det små at snakke højt, om det hun lavede på værelset. Senere kunne de have små udvekslinger om det, som optog plejebarnet. At have øje for det, som optager barnet eller den unge, er et godt udgangspunkt i den indledende kontakt. Ved at have fokus rettet imod plejebarnets initiativer og opmærksomhedsfokus vil plejebarnet også føle sig set og mødt af den voksne, hvilket kan medvirke til, at plejebarnet over tid knytter an til plejeforældrene.³⁷

Et særligt vigtigt element i at skabe kontakt og relationer til anbragte børn og unge er, at plejeforældrene er i stand til at rumme at blive afvist gentagne gange og ikke føle sig personligt afvist. I forsøget på at skabe en relation til plejebarnet er det afgørende, at plejeforældrene er følelsesmæssigt tilgængelige for plejebarnet. Dvs. kan adskille sine egne følelser fra barnets og kan rumme barnets forskellige følelser som vrede, tristhed og jalousi. I relationsarbejdet skal plejeforældrene være i stand til at rumme de aggressioner³⁸ og den vrede, som plejebarnet eller den unge ofte reagerer med på plejeforældrenes initiativer til kontakt.

Mange af disse børn og unge er ofte ikke blevet spejlet på en rummende og markeret facon og har ofte vanskeligt ved at mærke følelsesmæssige tilstande. Nogle har sågar også vanskeligt ved at mærke fysiske tilstande, om de er sultne, om de fryser etc., og derfor kan man som plejeforældre opleve, at et plejebarn kan finde på at løbe ud i sneen uden sko på, fordi barnet ikke er vant til at registrere og mærke kulde. For at barnet lærer at mærke, i første omgang fysiske forhold, dernæst følelser, har det brug for at blive spejlet følelsesmæssigt af deres plejeforældre. Forenklet sagt handler det om, at plejeforældrene er i stand til at aflæse plejebarnets følelsesmæssige tilstande, rumme disse og give plejebarnets følelser tilbage til barnet i en bearbejdet form. Et 4årigt plejebarn, som er frustreret over, at playmobilmanden ikke kan sidde i politibilen og rasende kaster bilen fra sig, kan eksempelvis opleve en spejlende plejemor sige: *"Ja, øv, at manden ikke kan sidde i bilen. Det gør dig vred. Nu skal jeg hjælpe dig"*. På den måde benævner plejemor de følelser, som plejebarnet sidder med og giver derved barnet et større kendskab til sine følelser og hjælper barnet med tiden til selv at kunne regulere sin egen frustration. Eksemplet omhandler her et mindre barn – men at opleve at blive spejlet og rummet følelsesmæssigt er lige så vigtig et forhold for større anbragte børn og unge. Det handler om, at plejebørn og unge støttes til at kunne regulere deres egne følelsesmæssige tilstande

³⁶ Rasborg, L. (2007). *Miljøterapi til børn og unge*. Akademisk Forlag.

³⁷ Øvreeide, H. (2009) *At tale med børn. Samtalen som redskab i børnesager*. Hans Reitels Forlag.

³⁸ Det kaldes også et *holding environment* (Winnicott)

– også kaldet affekter. Dvs. at hvis plejebarnet i mødet med plejeforældrene bliver spejlet og reguleret følelsesmæssigt støttes, barnet og den unge til at udvikle evnen til at kunne tåle modstand uden at gå helt til bunds eller evnen til at modstå aggression, før man slår, og evnen til at tåle krænkelser uden at blive ramt af den ubehagelige skamfølelses destruktive præg³⁹

Den nyeste forskning indenfor tilknytning⁴⁰ peger på at det især er evnen til at kunne mentalisere, som kan støtte udsatte børn og unge til at kunne håndtere modgang og følelsesmæssige belastende situationer. Groft forenklet omhandler mentalisering evnen til at kunne forstå andre indefra og os selv udefra; udefra i den forstand, at vi kan forstå, hvordan andre kan forstå os. Dvs. evnen til at forstå os selv og til at forstå andre. At være god til mentalisering er afgørende for at kunne klare sig i en social verden. Forskningen⁴¹ inden for mentalisering har fundet, at børn, der har været udsat for omsorgssvigt, i særlig grad har vanskeligt ved at forstå sig selv og andre som mentale væsner. Børnene vil afhængig af situationen ofte misforstå og tolke andres hensigter forkert – hvilket gør, at de ofte kommer i konflikter med andre.

At blive bedre til at mentalisere er noget, plejebørn og unge kan udvikle forudsætninger for, hvis plejeforældrene er i stand til at have en mentaliseret indstilling overfor dem. En plejemor til en 15årig ung i pleje oplevede eksempelvis, at den unge havde taget to af hendes cigaretter. Plejemor blev først vred og følte, at den unge havde stjålet fra hende men nåede dog at stoppe sig selv. Hun samlede sig og henvendte sig til den unge og stillede hende nysgerrigt spørgsmålet: "Hvad tænkte du på, da du tog to af mine cigaretter?" Det viste sig, at den unge var vant til, at hende og hendes mor tog cigaretter fra hinanden, når de var løbet tør selv. Med udgangspunkt i de følelser plejemor havde fået, fik de nu en snak om, hvordan det kan opleves for andre, hvis der bliver taget cigaretter fra en, uden at man bliver spurgt først. Dette var et nyt perspektiv for den unge. Sådan havde hun ikke tænkt, at det kunne opleves. Plejemor var i dette tilfælde i stand til at bevare sin evne til at undersøge, hvilke tanker og forståelser der havde ligget til grund for den unges handlinger. Hun demonstrerede en mentaliserende indstilling. En villighed til at forsøge at forstå og finde ud af, hvad der havde drevet den unge til at tage cigaretterne – hvad havde hun tænkt, da hun gjorde det.

Afslutning

Plejebørns psykiske og især den følelsesmæssige udvikling formes også igennem relationen til plejeforældrene. Plejebørn kan ofte være mere udsat i deres udvikling, når de anbringes i en plejefamilie. Ofte er det mit indtryk, at plejeforældre kan have en tilbøjelighed til at undervurdere den betydning, de har for plejebarnets psykiske udvikling, ikke mindst ved de børn, som har særlige specialiserede behov. Mit ønske er, at den viden, som artiklen er baseret på, kan støtte dem til at fastholde troen og håbet på, at når de igen og igen tilbyder sig i samspillet, er sensitive, spejlende og følelsesmæssig tilgængelig for plejebarnet – så nytter det noget – også selvom at "frugten" måske først modnes og ses senere i plejebarnets udvikling eller i voksenlivet.

³⁹ Bateman, A. & Fonagy, P. (2007). *Mentaliseringsbaseret behandling af borderlinepersonlighedsforstyrrelse*. Akademisk forlag.

⁴⁰ Fonagy, Peter (2006): *Tilknytningsteori og psykoanalyse*, Akademisk Forlag.

⁴¹ Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. & Target, M. (2007): *Affektregulering, mentalisering og selvets udvikling*. Akademisk Forlag.

Tipskupon

Sæt ring om det rigtige svar

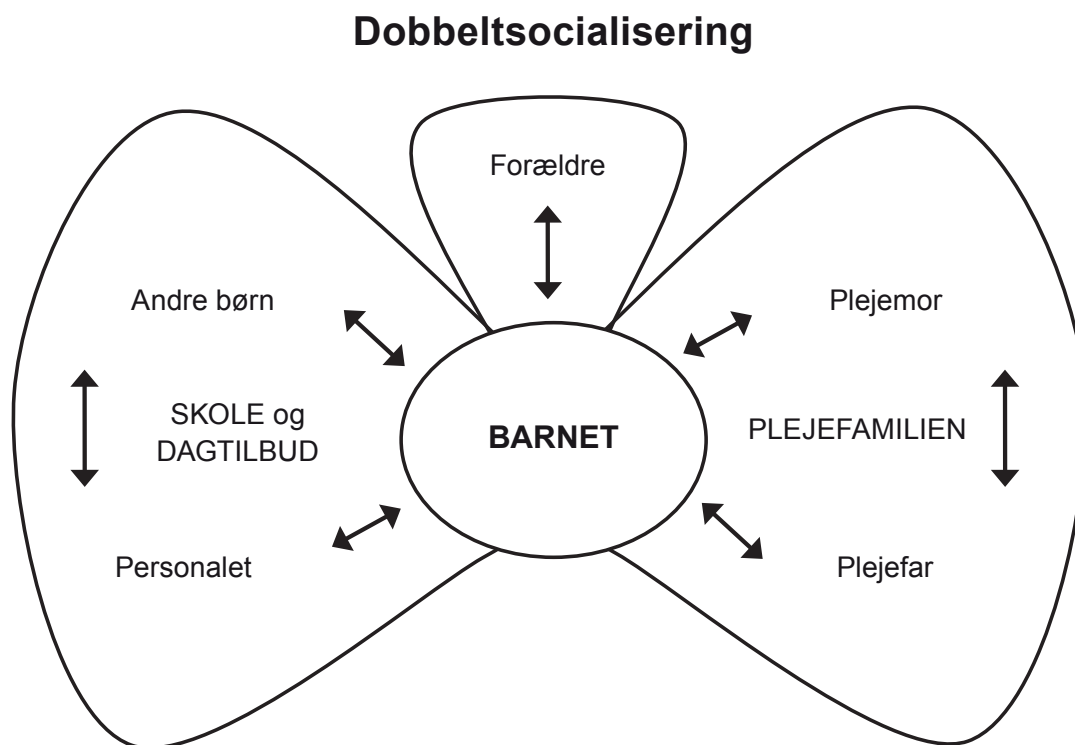
SPØRGSMÅL	SVAR A	SVAR B	SVAR C
1. Hvornår kan et barn begynde at spise skemad?	4 mdr.	Når barnet er klar til det mellem 4 og 6 mdr.	6 mdr.
2. Hvornår begynder barnet at sige sine første ord?	Omkring 1års alderen	Omkring 1½ år	Omkring 2års alderen
3. Hvornår begynder de fleste børn at kravle?	Skriv dit svar her:		
4. Hvornår begynder man at børste tænder på barnet?	Når barnet har fået alle 20 mælketænder	Når barnet er 12 mdr. gammelt	Når den første tand er brudt igennem
5. Spædbørn skal sove:	På siden	På ryggen	På maven
6. Hvor mange timer skal et barn på 4 år sove?	8 timer	10 timer	10-12 timer
7. Hvornår skal barnet vaccineres?	3.mdr., 5.mdr., 12 mdr., 15. mdr., 4 år, 5 år og 12 år (for piger)	5 uger, 3 mdr., 5. mdr., 12. mdr., 15.mdr., 12 år (for piger)	3. mdr., 12. mdr., 2. år, 3. år 4.år, 12.år
8. Hvornår begynder barnet at anvende pincetgreb?	5. mdr.	9. mdr.	12. mdr.
9. Hvornår bliver børn som oftest renlige om dagen?	1½ år	2½-3år	4 år
10. Hvor mange børn tisser i sengen ved skolestart?	15-20%	1%	10%
11. Hvor længe anbefales det at give børn D-vitamintilskud?	Fra 2 uger til 6 mdr.	Fra 2 uger til 1 år	fra 2 uger til 2 år
12. Hvornår kan de fleste børn lært at cykle?	3 år	4 -5 år	7 år
13. Hvor længe kan drenge på 6 år koncentrere sig om en given opgave?	20 min.	12 min.	30 min.
14. Hvor meget mælk har børn over 1 år brug for dagligt?	Ca. ½ liter dagligt	Ca. ½ liter om ugen	Ca. 1 liter dagligt
15. Hvor meget anbefales det, at børn mindst bevæger sig?	½ time om dagen	1 time om dagen	3 timer om ugen
16. Hvor mange timer skal teenagere sove?	6-7 timer	8-9 timer	10-12 timer

BØRNESYN	
Det Traditionelle Børnesyn	Det Moderne Børnesyn
Familieorienterede	Netværk og relationer
Mor i centrum af teorierne	Barnet har en verden med flere mulige omsorgspersoner – og flere mulige personer i netværket
Det skrøbelige ufærdige barn, fokus på hvor det kan gå galt	Kompetencebarnet – fokus på, hvad barnet kan
Den tidligere udvikling bestemmer, om barnet lykkes eller mislykkes	Den tidligste udvikling forudbestemmer ikke, hvad der sker med barnet resten af livet. Trivsel skal der fortløbende arbejdes for (Selv børn med hjerneskader laves der i dag et stort udviklingsarbejde for.)
Stadieudvikling – dvs. alle børn skal igennem den samme udvikling i bestemte stadier, som de så kan klare mere eller mindre godt. Kommer et barn ikke rigtigt gennem stadierne, er der fare for fejludvikling	Barnet udvikler sig i samspil med omgivelserne. Barnets personlige kompetencer er i vekselvirkning med den kultur, barnet er i. Udvikling kan være meget forskellig fra barn til barn
Socialisering – barnet formes af de omgivelser, det er i – og har få valg	Barnet er aktivt – én der handler og påvirker sin omverden – også sine voksne
Barnet skal stimuleres og indlære det vigtige fra omverdenen	Barnet lærer aktivt
Voksenstyret syn – det vil sige, børn er vellykkede, når de bliver til vellykkede voksne	Børneperspektiv – at spørge til børns syn på verden – og at bestræbe sig på at forstå børns hensigter <i>Her udviklet med inspiration fra Dion Sommer, 1996⁴²</i>

⁴² Sommer, Dion (1996): *Barndomspsykologi*.

Dobbeltsocialisering

Lars Denciks begreb dobbeltsocialisering⁴³ henviser til det forhold, at de fleste børn i Danmark i dag i sin opdragelse bliver påvirket dels af sine forældre men også igennem opdragelse i dagtilbud (vuggestue, børnehave, skole, SFO).

Plejebørn påvirkes og påvirker igennem rigtig mange forskellige sociale sammenhænge, som plejefamilien, forældrene, skolen, SFO, klub, fritidsinteresser, sagsbehandleren osv.

§ 50 undersøgelsens kriterier⁴⁴ for udslagsgivende faktorer ved anbringelser

- 60% Udvikling og adfærd
- 90% Familieforhold
- 36% Skoleforhold
- 46% Sundhedsforhold
- 31% Fritid og venskaber
- 24% Andre relevante forhold

⁴³ Langsted og Sommer (2010): *Småbørns livsvilkår i Danmark*, Hans Reitzels Forlag.

⁴⁴ Ankestyrelsens anbringelsesstatistik 2009, § 50 undersøgelsen hedder nu den børnefaglige undersøgelse.

Opdragelse og adfærd

Straffeloven § 213

§ 213. Den, som ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen i hans myndighed eller forsorg undergiven person under 18 år eller en i opstigende linie beslægtet eller besvogret, eller som ved modvillig at unddrage sig en ham over for nogen af de nævnte personer påhvilende forsørgelses- eller bidragspligt udsætter dem for nød, straffes med fængsel indtil 2 år.

ØVELSE

1. Første runde er individuel: Læs udsagnene igennem i modellen. Hvis du er enig, så giver du den et 10-tal. Er du uenig, så et 1-tal. Er du imellem, så angiv det tal, som, du mener, er tættest på din holdning. Skriv dit tal i kolonnen i midten.
2. Nu skal I gå igennem udsagnene i jeres arbejdsgrupper og diskutere hvert udsagn. I må ikke lave studehandler (du fik ret sidst, nu er det min tur). I skal diskutere jer frem til enighed. I må vælge at være uenige et sted. Skriv dit tal i kolonnen til højre

Diskutér følgende udsagn	1. RUNDE (INDIVIDUEL)	2. RUNDE (GRUPPEN)
Den voksne bestemmer, hvad der er bedst for barnet		
Børn lærer kun i tillid		
"Time Out" er en god måde at lære på		
Jeg går ind for belønning frem for straf		
Fratagelse af forventet belønning er en god måde at lære på		
Det er ok at købslå med et barn		
Straf hjælper altid		
Forhandling med barnet er den bedste strategi		
Den voksne skal tilsidesætte egne behov		

ØVELSE SLUT

ØVELSE

Hvad ville du gøre og hvorfor? (30 min.)

Case: Christian

Dit plejebarn Christian på 14 år er ikke kommet hjem som aftalt kl. 22.00. Dette er nu sket to gange indenfor den samme uge. Kl. bliver 22.45. Du har intet hørt. Du ringer derfor til ham på hans mobiltelefon. Christian tager den ikke. Kl. 23.15 kommer Christian

ØVELSE SLUT

ARV ↔ MILJØ

ANKESTYRELSENS ANBRINGELSESSTATISTIK 2009

Udslagsgivende årsager til anbringelse hos forældrene eller i hjemmet, 2009	Årsager hos barnet/den unge, 2009
Voldsom disharmoni i hjemmet 36%	I 58 procent af afgørelserne om anbringelse i 2009 var adfærds- og/eller tilpasningsproblemer en medvirkende årsag
Misbrug hos forældrene 17%	Sprogproblemer 3%
Sindslidelser hos forældrene 13%	Sundhedsforhold, helbred i øvrigt 11%
Groft omsorgsvigt 12%	Fysisk funktionsnedsættelse 2%
Utilstrækkelig omsorg 27%	Sindslidelse 3%
Vold eller trusler om vold mod barnet/den unge 9%	Udviklingshæmning 4%
Seksuelle overgreb, incest 2%	Udviklingsforstyrrelse (autisme, ADHD mv.) 11%
Anden kriminel adfærd i hjemmet 3%	Manglende familierelationer, gadebarn 6%
Fysisk dårlige sundhedsforhold i hjemmet 6%	Underkastet ungdomssanktion 1%
Forældre afgang ved døden (forældreløs) 1%	Kriminel adfærd 13%
Alvorlig sygdom eller dødsfald i hjemmet i øvrigt 4%	Misbrugsproblemer 11%
Udviklingshæmning hos forældrene 4%	Selvskadende, opmærksomhedssøgende adfærd 16%
Fysisk funktionsnedsættelse hos forældrene 2%	Problemer i fritid og/eller venskaber, netværk m.m. 31%
Anbringelse med henblik på bortadoption 0%	Skoleproblemer 35%
Andre udslagsgivende forhold hos forældrene eller i hjemmet 39%	Indadreagerende adfærds- og/eller tilpasningsproblemer 19%
Ingen udslagsgivende forhold hos forældrene eller i hjemmet 11%	Udadreagerende adfærds- og/eller tilpasningsprobleme 39%
	Andre udslagsgivende forhold hos barnet/den unge 26%
	Uledsaget flygtningebarn/ung (forældre i udlandet) 2%
	Ingen udslagsgivende forhold hos barnet/den unge 14%

BELASTNINGSAKTORER⁴⁵

Individuelle faktorer	Familiemæssige faktorer	Faktorer i miljøet
Aggressivitet	Nedsatte forældrekompetencer	Socialt belastet lokalmiljø
Impulsivitet	Forældres misbrug	Belastende kammeratskabsrelationer
(misbrug/kriminalitet m.m.)		
Udviklingshæmning, svag begavelse	Mor dømt for kriminalitet ⁴⁶	Tilhører en minoritetsgruppe
Køn (piger klarer sig ofte bedre)	Dårligt helbred, fysisk og psykisk	Belastet skolemiljø, mobning, marginalisering, uforstående lærere osv.
Nedsat empatisk evne		
	Dårlige socioøkonomiske forhold ⁴⁷	Manglende fritidsinteresser
Funktionsnedsættelser i øvrigt	Konflikter og vold i familien	
Psykisk sygdom	Ustabile og kaotiske familieforhold	
	Eneforsørgere	

⁴⁵ Skemaet er lavet med inspiration fra: www.servicestyrelsen.dk;

Gjærum mfl. (2000) *Mestring som Mulighed. I mødet med børn, unge og deres voksne*, Hans Reitzels Forlag; Ankestyrelsens anbringelsesstatistikker 2009.

⁴⁶ Lausten mfl. (2010) *Udsatte Børnefamilier i Danmark*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

⁴⁷ Lausten mfl. (2010) *Udsatte Børnefamilier i Danmark*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

BESKYTTELSESFAKTORER⁴⁸

Individuelle faktorer	Familiemæssige faktorer	Faktorer i miljøet
God intellektuel formåen	Nært forhold til omsorgsfuld forælder	Prosociale voksne
Omgængelighed	Autoritativ ⁴⁹ opdragelse – balance mellem varme, forventninger og (?)	Belastende kammerat-skabsrelationer
Selvtillid/oplevelsen af selvkontrol	Socioøkonomiske ressourcer	Aktiv i fritidsliv, hobbies
Særlige talenter	Familien har gode støttende uformelle netværk	Godt daginstitutionsmiljø
Tro på fremtiden og religiøsitet		Godt skolemiljø

Case: Annette og mormor

Annette er syv år gammel, da hendes far bliver slået ihjel i en arbejdsulykke. Annettes mor går helt ned. Annette og hendes 3 år ældre storebror kommer i netværkspleje hos deres mormor. Efter 1 år vil mor have storebror hjem og får det.

Først efter 3 år, da Annette er 10 år gammel, føler mor sig i stand til at få pigen hjem. I de tre år bor Annette alene hos mormor. Mormor går dårligt, så det, de laver sammen de to, er at læse. Annette henter bøger på biblioteket til mormor og hende selv. De læser dem sammen om aftenen. Annette begynder at klare sig godt i skolen. De laver lektier. Annette og mormor læser Brødrene Løvehjerte, og Annette skriver med mormors hjælp en stil om bogen, som Annettes klasselærer er begejstret for. Desværre er mormors helbred ikke for godt. Da mormor skal på sygehuset i en længere periode, flytter Annette hjem til sin mor. Annettes mor er ikke den mor, Annette husker. Hun er ligesom ligeglad og drikker alt for meget. Annette skal lave mad og vaske op. Hendes storebror skal ingenting lave derhjemme. Annette begynder at gå i byen i en af de store byer i høje hæle og med makeup. Det gør hun, fra hun lige er fyldt 11 år. Mor siger ingenting, så længe hun klarer opvasken. Hun besøger tit mormor efter skoletid – men glemmer at fortælle det til mor. I dag er Annette skolelærer. Hendes ældste er færdig som jurist til sommer. Storebror er ufaglært og meget afhængig af konjunkturerne. Går det godt, har han arbejde ellers ikke ...

Opgave: Kursisterne læser casen igennem i grupper af fire personer

- Find risiko og beskyttelsesfaktorer i casen
- Marker særligt betydningsfulde hændelsesforløb

⁴⁸ Skemaet er lavet med inspiration fra: www.servicestyrelsen.dk; Gjørsum mfl. (2000) *Mestring som Mulighed. I mødet med børn, unge og deres voksne*, Hans Reitzels Forlag; Ankestyrelsens anbringelsesstatistikker 2009.

⁴⁹ Dion Sommer definerer den autoritative opdragelse som den tilpasse balance mellem kravstillelse og responsivitet. Sommer, D. (2003): *Barndomspsykologiske facetter*. Aarhus: Systime Academic.

ØVELSE: OMSORG I EN PLEJEFAMILIE

Instruktion: se på skemaet nedenfor. Til venstre er der ord, der dækker den primære omsorg. Til højre den professionelle omsorg.

Øvelsen er i to trin:

1. Du skal individuelt i den tomme kolonne til venstre skrive de ord ned, du mener, er passende til at beskrive din omsorg for et barn i familiepleje på baggrund af de to yderkolonner.
2. Derefter går I sammen to og to i familierne og finder jeres balance imellem den professionelle og den familiemæssige primære omsorg.

Primær omsorg	1. Plejeforældrenes omsorg (individuel opgave)	2. Faktorer i miljøet (to personer om opgaven)	Sekundær omsorg Professionel omsorg
(Kærlighedsarbejde)			Professionel omsorg
Personlig bårn			Opgavebårn
Ansvar, der er vedholdende			Ansvar – begrænset til sammenhængen
Tilknytning			Moderat tilhørsforhold
Kærlighed og tillid			Moderat og varierende tillid
Tilgodese barnets samlede behov			Tilgodese barnets behov for pleje, opdragelse, udvikling
Indbyrdes afhængighed			Forpligtigelse
Følelser – intense, langvarige på godt og ondt			Følelser, moderate, foranderligt
Egne og andres behov			Andres behov
Dine primære personer er i familien			Dine primære personer er udenfor din egen familie
Tager lang tid			Forskellig tid

HJEMMEARBEJDE – MELLEM 2. OG 3. KURSUSDAG

Du skal skrive ca. 1 side til næste kursusdag på baggrund af dagens oplæg.

"Muligheder og begrænsninger for tilknytning og tillid for dig som plejeforælder" medbringes på kursusdag 3.

Kursusdag 3. Samvær med barnets forældre. Børn i krise.

Forberedelse til kursusdag 3

Hjemmeopgave til kursusdag 3

Skriv én side i jeres logbog

Emnet er "Muligheder og begrænsninger for tilknytning og tillid for dig som familieplejer", medbringes på kursusdag 3.

Læs uddrag af: Egelund m.fl. Anbragte Børns Udvikling og Vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 2008 s. 197-213 udleveres af underviser på kursusdag 2.

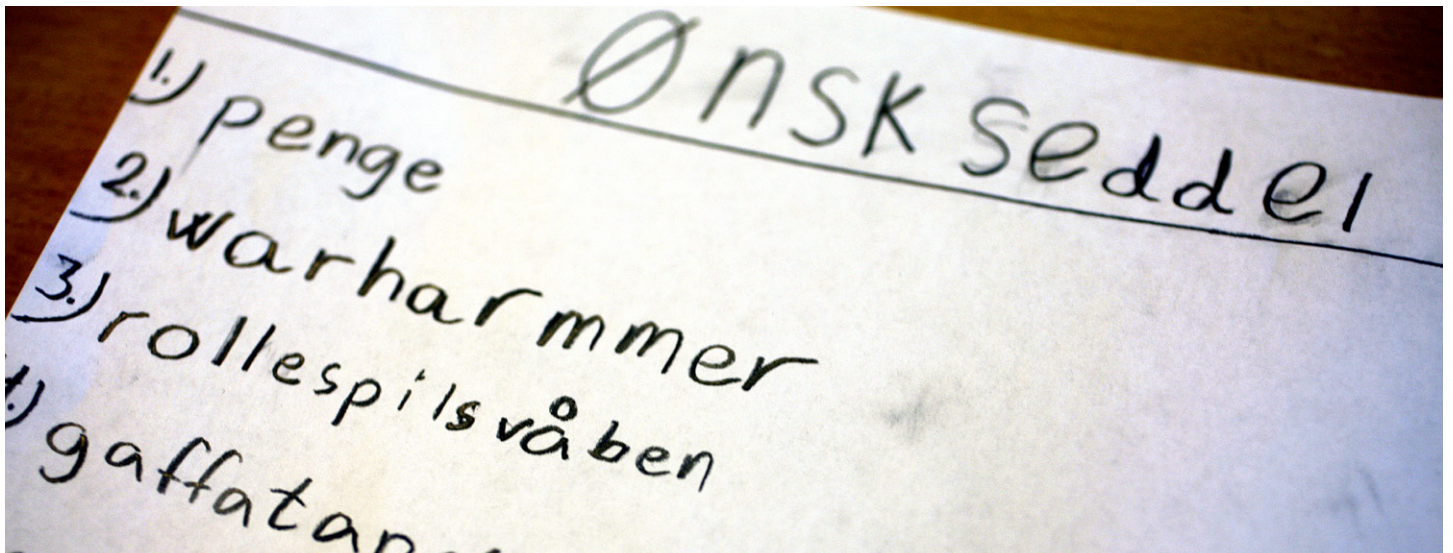
Dagens læringsmål

At kursisterne

- kan støtte barnets samvær med forældre, pårørende og øvrige netværk med udgangspunkt i barnets bedste og indgå i et trivselsfremmende, inddragende og respektfuldt samarbejde
- kan understøtte stabilitet og sammenhæng i barnets og den unges liv og drage omsorg for et barn og en ung i pleje, herunder tage hensyn til følgerne af anbringelsen og andre særlige behov (læringsmål 2 – med særlig fokus på, at kursisterne kan støtte barnet gennem en eventuel sorg eller krise, som barnet kan være præget af i forbindelse med adskillelse fra forældrene)

Samarbejdet med forældrene

– barnets ret til samvær med forældre

Reglerne fremgår af serviceloven § 71, der har følgende ordlyd

§ 71 Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket. En ret til samvær og kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i stk. 2-4.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Ved afgørelsen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Der kan ikke efter 1. pkt. træffes afgørelser, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En sådan afgørelse sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen og skal træffes af børn og unge-udvalget efter stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede.

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene.

Med Barnets Reform, der trådte i kraft 1. januar 2011 blev serviceloven ændret, således at barnets/den unges behov i forbindelse med fastlæggelse af **samvær kom til at stå over forældrenes behov og ønsker**. Videre blev barnets/den unges mulighed for at bevare tilknytningen til netværket udvidet og præciseret.

Af bemærkningerne til loven fremgår følgende

Til nr. 53

Efter gældende ret, jf. lovens § 71, har både forældre og barnet eller den unge ret til samvær og kontakt under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.

Det foreslås at ændre sidestillingen af henholdsvis forældrene og barnets eller den unges ret til samvær og kontakt, så hensynet til barnet eller den unge kommer til at stå over forældrenes ønske om kontakt og samvær.

Forslaget ændrer ikke på, at udgangspunktet for forvaltningens afgørelse skal være, at barnet eller den unge som hovedregel har brug for at bibeholde kontakten til de biologiske forældre. I den konkrete vurdering af omfang af samvær skal det forsat tillægges betydning, at et barn eller ung som udgangspunkt har behov for og interesse i en hyppig kontakt til forældrene. Det er dog også vigtigt, at kommunalbestyrelsen i sine afgørelser tager hensyn til, at barnet eller den unge ikke skal opleve et samvær eller en kontakt med en forælder i de situationer, hvor selve kontakten vurderes som skadeligt for barnets trivsel og udvikling. Det kan f.eks. være i situationer, hvor en forælder tidligere har udsat barnet eller den unge for vold eller seksuelle overgreb, og hvor samvær derfor vurderes at være til skade for barnet.

Barnets Reform medførte også, at barnets eller den unges ret til samvær blev udvidet til at omfatte **barnets eller den unges netværk i form af søskende, bedsteforældre eller andre nære relationer**.

I forbindelse med vurderingen af barnets behov er kommunalbestyrelsen efter gældende ret allerede forpligtet til at sikre, at der finder en samtale sted med barnet eller den unge, jf. lovens § 48, hvorved barnet eller den unges holdning til en afgørelse om samvær kan tilvejebringes. På den baggrund **skal barnet eller den unges mening tillægges vægt i forhold til barnets eller den unges modenhed og udvikling**.

Selvom der med forslaget tillægges hensynet til barnet eller den unge en større vægt end hensynet til forældrene, er det forsat kommunalbestyrelsen, der efter en konkret vurdering træffer afgørelse om samværet, herunder om samværets omfang. Det bør dog fremgå af afgørelsen, hvis barnets eller den unges holdning ikke følges. Det er vigtigt, at kommunalbestyrelsen åbent og tydeligt gør barnet eller den unge opmærksom på, at der ikke er tale om, at barnet eller den unge selv skal tage beslutningen om samvær. Dermed kan det for det første undgås, at barnet eller den unge oplever selv at stå med ansvaret for beslutningen om samvær. For det andet skal barnet eller den unge vide, at kommunalbestyrelsen ud fra hensynet til barnet selv kan træffe en anden afgørelse, der går imod, hvad barnet eller den unge selv har peget på.

Af socialministeriets vejledning 2011 om særlig støtte til børn og unge og deres familier fremgår følgende om mulighederne for at regulere samvær og kontakt mellem barnet, forældre og netværk:

Forældrenes⁵⁰ perspektiv ved anbringelsen

Det er af afgørende betydning for anbringelsesforløbet, at forældrene bliver inddraget mest muligt i børnenes dagligdag. Jo mere forældrene bliver inddraget, jo bedre er de rustet til at få barnet hjem igen – og det gælder uanset, om barnet skal være anbragt i kortere tid eller for det meste af barndommen.

Regulering af samvær og kontakt, servicelovens § 71, stk. 2

Afviklingen af retten til samvær og kontakt kan rejse en række praktiske problemer. Retten kan naturligvis ikke udøves af forældrene uden hensyntagen til, at barnet eller den unge nu er i et nyt miljø, og at anbringelsesstedet har sin tilrettelæggelse af dagligdagen, som må respekteres. **Udgangspunktet er derfor, at forældrene og anbringelsesstedet aftaler, hvornår samværet skal foregå inden for de rammer, der er udstukket af kommunen, således at afviklingen af samværet kommer til at passe begge parter.**

Det er vigtigt at:

- forældrene ved, hvor barnet holder ferie
- forældrene ved, at det er kommet godt hjem igen
- forældrene tilbydes at deltage i arrangementer i barnets skole
- barnet har pænt tøj med hjem til højtider og familiefester, så barnet ikke skal føle sig anderledes end sine søskende og de andre gæster
- forældrene kan følge med i barnets udvikling
- forældrene får at vide, hvordan barnet klarer sig i skolen og blandt kammeraterne
- plejeforældrene husker at give forældrene et billede af barnet ved skolefotografering, eller give forældrene en bestillingsseddel, så de selv kan bestille billeder
- plejemor taler ordentligt til forældrene og ikke taler, som om forældrene intet forstår
- plejemor spørger forældrene om, hvilken frisure barnet skal have
- plejeforældrene viser barnet, at de respekterer forældrene og ikke taler nedsættende om forældrene.

Uddrag slut

⁵⁰ Uddrag fra bogen: *Forældreinddragelse – til barnets bedste*.
Rør ikke ved min datters hestehale uden at spørge mig først. Udgivet af Forældrelandsforeningen FBU i 2006.

Tabel 9.3 Egelund, Anbragte Børns Udvikling og Vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 08:23⁵¹

Hvordan reagerer barnet på samværet med forældrene? (%)	JA
Barnet savner forældre mellem samvær	30
Barnet er positivt påvirket før samvær	48
Barnet er negativt påvirket før samvær	23
Barnet er hverken positivt eller negativt påvirket før samvær	25
Barnet er positivt påvirket under samvær	40
Barnet er negativt påvirket under samvær	24
Barnet er hverken positivt eller negativt påvirket under samvær	17
Barnet er positivt påvirket efter samvær	34
Barnet er negativt påvirket efter samvær	61
Barnet er hverken positivt eller negativt påvirket efter samvær	22
I alt blev 422 børns samvær undersøgt	

Ovenstående tabel tager afsæt i børnenes perspektiv. Den viser, at et flertal af børnene har positivt eller hverken positivt eller negativt påvirket af samvær. Kursister gransk tallene.

Hvad overrasker jer?

Sorg og krise hos plejebarnet

Ordet "krise" stammer fra græsk "krisis" og betyder en pludselig forandring eller forstyrrelse.

Der skelnes normalt mellem to slags kriser:

A. Udviklingskriser/livskriser:

B. Traumatiske kriser (trauma betyder på græsk sår (på sjælen)

⁵¹ Egelund: (2008) *Anbragte Børns Udvikling og Vilkår*. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Ad. A Udviklingskriser/livskriser er normale hændelser i livet, som alle gennemgår, men som for nogle mennesker kan føles som en belastende begivenhed. Eksempel: for et barn at begynde i børnehave eller en ny skole, flytte til et nyt sted, for en ung at flytte hjemmefra, osv. Et barn eller en ung, der skal i aflastning, vil kunne opleve det som udviklingskrise, afhængig af dets erfaringer og foregående kendskab til aflastningsfamilien. Der er børn, der kommer i fuldtidspleje, der i tilbageblik kan se anbringelsen som en udviklingskrise. Der kan være vækst og læring knyttet til udviklingskriser.

Ad. B Traumatiske kriser kan forekomme, hvis der opstår en pludselig, voldsom eller uforudset hændelse. Eksempel: adskillelse, sygdom, død, ulykker, skilsmisser, alvorlig svigt osv. Det er hændelser, der føles som et tab eller en trussel om tab af tidligere værdier eller tryghed. Et barn eller en ung, der anbringes i fuldtidspleje, vil kunne have reaktioner, der ligner traumer (grænsende til PTSD), især hvis anbringelsen er toppen på andre voldsomme årelange belastninger.

Det er værd at bemærke, at barnets forældre/mor kan være i samme situation over anbringelsen og derfor ikke vil kunne yde samme støtte som tidligere.

På besøg i plejefamilien – Rollespil

(1 time, dvs. det afhænger af, hvor mange rollespil der gennemføres. Der er planlagt 3 runder her)

Rollespillets tema: En plejefamilie får besøg af forældre, rådgiver og plejefamiliekonsulent forud for en anbringelse. Kursisterne er inddelt i deres arbejdsgrupper. Følgende roller fordeles i arbejdsgruppen: rollen som plejemor, plejefar, evt. egne børn i familien, mor, evt. far/kæreste, rådgiver og plejefamiliekonsulent.

(5min.) hver for sig

Mor (forældrene) får udleveret forudsætninger af underviser.

Plejefamiliekonsulenten og rådgiver taler sammen om, hvilke spørgsmål de har.

Plejefamilien aftaler deres tilgang til besøget.

Forudsætninger til mor/forældre udleveres af underviser på hver sit papir (forberedt hjemmefra). De andre kursister skal ikke se forudsætningerne.

- Mor, rollespil 1: Mor er skæv, da hun kommer til møde i plejefamilien. Mor kan ikke lide rådgiver. Mor er oprevet over, at hendes to døtre ikke kan bo hos hende.
- Mor, rollespil 2: Mor er udviklingshæmmet. Mor er meget knyttet til sin dreng. Mor kan ikke forstå, at drengen ikke kommer hjem igen.
- Mor, rollespil 3: Mor er gravid igen. Det ved hverken rådgiver, konsulent eller plejefamilie.

10 min. til rollespillet

De andre kursister er observatører og reflekterende team.

Observatørerne tager noter undervejs til støttende spørgsmål bagefter.

2. Undervisers spørgsmål til plejeforældrene

Hvad gik godt? Hvor var du tilfreds med dig selv i samtalen?

Hvad gik skidt? Underviser hjælper med at spørge ind.

3. Undervisers spørgsmål til "forælderen"

Hvad gik godt? Hvor var du tilfreds med dig selv i samtalen?

Hvad gik skidt? Underviser hjælper med at spørge ind.

4. De øvrige kursister er et team, der efterfølgende reflekterer over plejefamiliens interesse for barnet og barnets forældre, netværk, rådgivers klarhed omkring formålet med anbringelsen.

De enkelte kursister har som observatører især opmærksomhed på, hvad de vil tage med sig til forberedelse af et sådant hjemmebesøg.

HJEMMEOPGAVE TIL KURSUSDAG 4

At forhandle en kontrakt

Hjemmeopgaven

Opstil krav til kontrakten som plejefamilie – hvad er kursisterne (som families) krav og ønsker ift. en plejekontrakt?

Skriv 1-2 sider og medbring udkast til plejekontrakt for jeres plejefamilie til kursusdag 4

Introduktion til hjemmeopgaven:

Til kursisterne: Du skal til kursusdag 4 lave et udkast til jeres egen plejefamiliekontrakt med en kommune.

Du skal vide, at der vil blive indhentet straffeattest og børneattest som en del af godkendelsen. Derudover vil kommunerne ofte også indhente oplysninger vedrørende helbred og skat. Samtidig med ansøgningsskemaet skal der underskrives en erklæring om samtykke til indhentning af disse oplysninger.

Der skal indgås en kontrakt mellem plejefamilien og den anbringende kommune for hvert barn, familien har i pleje.

Plejekontrakten kan indeholde følgende punkter⁵²

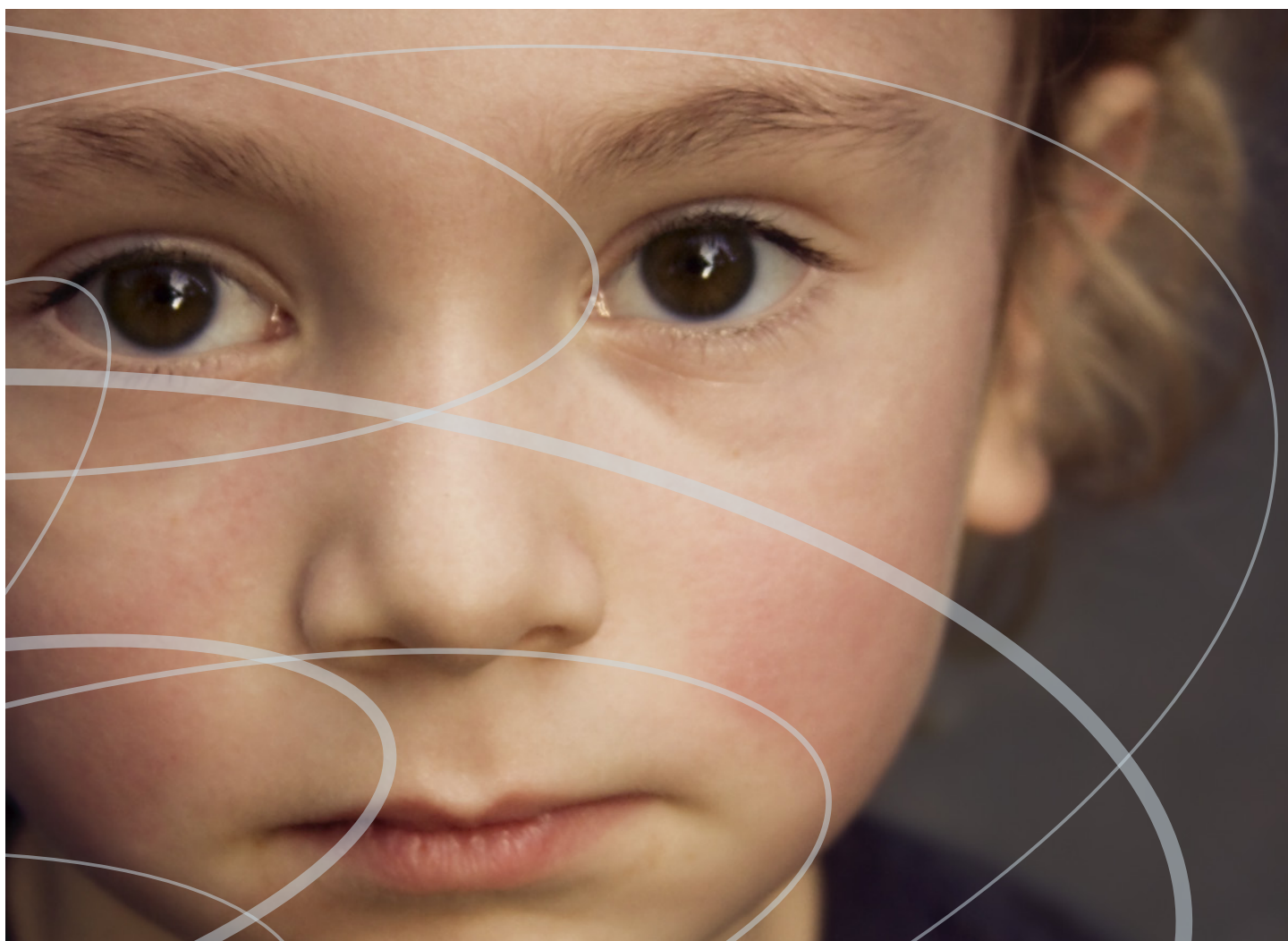
- aftale om vederlag og evt. vederlagsnedsættelse ift. barnets skolestart
- aftaler om kost og logi og øvrige tilskud

⁵² Med inspiration fra *Familieplejehåndbogen*, 2 udg. Kommunernes Landsforening, 2009.

- retningslinjer for tilsyn
- samarbejde med barnets familie vedr. kontakt og samvær
- aftaler om aflastning og efterværn
- aftaler om supervision og efteruddannelse af plejefamilien
- aftaler om afvikling af ferie og omkostninger til barnet ifm. ferie
- aftaler om forsikringsforhold
- aftaler om plejefamiliens arbejdsforhold sideløbende med plejeforholdet
- aftaler om pension, barsel og sygdom
- aftaler vedr. godtgørelse af kørselsudgifter
- tidspunkt for genforhandling af kontrakten for plejeforholdet og opsigelser
- fritidsaktiviteter, husdyr m.m.

Taksttabel for gældende vederlag www.kl.dk

Plejevederlagets størrelse er afhængig af barnets specifikke behov og vanskeligheder.

Kursusdag 4. Lovgivningsmæssige rammer, Samarbejdet med de professionelle – at være en offentlig familie

Kursistens forberedelse til kursusdag 4:

Hjemmeopgave til kursusdag 4 "At forhandle en kontrakt "

Du skal til kursusdag 4 lave et udkast til jeres egen familieplejekontrakt med en kommune. Der skal indgås en kontrakt mellem plejefamilien og den anbringende kommune for hvert barn, familien har i pleje.

Opstil krav til kontrakten som familieplejer – hvad er jeres krav og ønsker ift. en plejekontrakt?

Skriv 1-2 sider og medbring udkast til plejekontrakt for jeres plejefamilie til kursusdag 4

Dagens læringsmål

At kursisterne

- kender de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliefunktionen, herunder serviceloven og servicelovens formålsparagraf
- kan indgå i et gensidigt forpligtigende samarbejde med professionelle omkring barnet til barnets bedste

Læs her nedenfor om netværksgrupper efter grundkursus

Netværksgrupper efter grundkursus

Formål

Det anbefales (hvis ikke kommunerne forestår det), at kursisterne på grundkursus danner netværksgrupper, de kan mødes i efter kurset er slut. Formålet med at mødes i netværksgrupperne er at sikre et mødested, hvor plejefamilierne kan give hinanden sparring omkring konkrete udfordringer og problemstillinger fra livet som plejefamilie. Plejefamilierne får i fællesskab bearbejdet de påvirkninger, de møder i deres arbejde samt støtte til at tackle de udfordringer, de møder.

At være plejefamilie er ofte et arbejde uden kollegaer eller med kun een. Det er derfor også meningen, at netværksgrupperne kan blive et slags kollegialt fællesskab.

I starten af grundkurset blev kursisterne delt op i arbejdsgrupper på baggrund af kursisternes bopælskommune. Det kan være et udgangspunkt for netværksdannelse.

Indholdet i netværksgrupperne

Grundtanken med netværksgrupper er, at de enkelte deltagere kan hjælpe sig selv og hinanden:

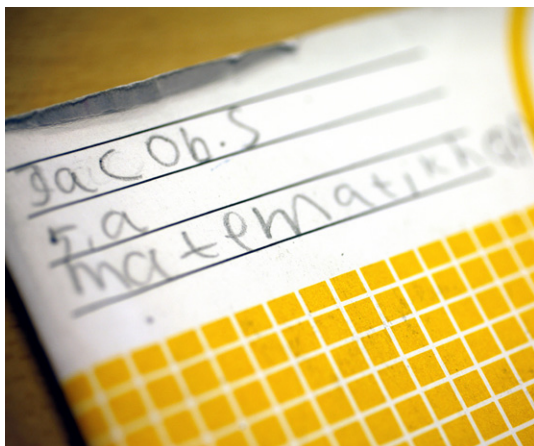
- ved at dele ideer, tanker, følelser og oplevelser
- ved at udveksle holdninger og erfaringer
- ved at give hinanden med og modspil i forhold til holdninger, meninger og værdigrundlag
- ved at støtte hinanden i at forsøge nye veje, ideer og løsninger
- ved at udvikle personlige og faglige relationer indbyrdes

Det er en god idé, at der er en fast aftale om, at alle har kalendere med.

For at "holde liv i gruppen" er det en god idé at mødes cirka én gang om måneden.

Den indbyrdes dialog er afgørende for udbyttet af at være i en gruppe, hvor deltagerne har oplevet samme type svære og sjove problemer. Deltagerne kender hverdagen og genkender mange oplevelser og overraskes af andre og kan derfor dele dem med hinanden. Det kan være en ny og forløsende oplevelse, at andre kan føle, tænke og erfare på samme måde som én selv.

Det er alle deltageres fælles ansvar at holde en ordentlig kommunikation i gruppen.

Kontrakt

KRITH anbefaler, at I laver en kontrakt i netværksgruppen.

Kontrakten skal indeholde jeres fælles aftaler om, hvordan I skal opføre jer over for hinanden.

Hvor tit I skal mødes, og hvor længe.

Kontrakten skal sige noget om tavshedspligt i netværksgruppen.

Her bør det understreges, at tavshedspligten vedrørende et evt. plejebarn er individuel. Den kan du ikke udvides til en fortrolig kreds. I kan i jeres netværksgruppe kun aftale tavshedspligt, hvad angår forhold om jer selv. Hvilket er vigtigt at gøre.

Den skal også sige noget om jeres forventninger til hinanden i øvrigt.

Efterhånden får I måske traditioner – skriv dem ind i kontrakten.

Sørg for, at I har aftaler om den økonomi, der kan være imellem jer.

Sørg for at tage kontrakten op med jævne mellemrum, så den stadig er gyldig for gruppen.

Metoden i netværksgrupperne

Der er mange måder at lave netværksgrupper på. I nogle kommuner deltager en repræsentant fra kommunen. Andre steder er det helt op til deltagerne, hvordan de vil organisere sig.

Metoden i netværksgrupperne kan beskrives som socialt gruppearbejde.

Nogle vælger mere faste strukturer omkring netværksmøderne, andre vælger meget løse og bløde rammer.

Rigtig god fornøjelse med jeres netværksgrupper!

De primære underretningsbestemmelser i serviceloven har følgende ordlyd:

Den skærpede underretningspligt

§ 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

- 1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter kapitel 11,
- 2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter kapitel 11 på grund af de vordende forældres forhold, eller
- 3) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for vold eller andre overgreb.

Stk. 2. Socialministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter denne lov. Socialministeren kan endvidere fastsætte regler om, at andre grupper af personer har underretningspligt efter stk. 1, nr. 2, i forbindelse med aktiviteter uafhængigt af deres erhverv.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal, medmindre særlige forhold gør sig gældende, efter anmodning videregive oplysninger til den person, der har foretaget underretningen efter stk. 1 eller efter regler udstedt i medfør af stk. 2, 1. pkt., om, hvorvidt underretningen har givet kommunen anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter denne lov vedrørende det barn eller den unge under 18 år, underretningen vedrører.

Den almindelige underretningspligt

§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

Udgangspunktet er, at undersøgelsen af barnet/den unge så vidt muligt skal ske i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren. § 50, stk. 1 har følgende ordlyd

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som en børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Den unges retsstilling blev styrket med Barnets Reform

Den unges ret til indflydelse på egen sag. Der eksisterer en klageadgang og en ret til at blive hørt efter serviceloven § 48. Konkret skal en 15årig være indforstået med, at de skal anbringes eller hjemgives. De 12årige har med serviceloven fået adgang til at klage over afgørelser om valg af anbringelsessted, samvær, hjemgivelse ect. Det er vigtigt, at de voksne omkring den unge støtter op om barnets rettigheder og hjælper den unge med at klage, hvis der er formodning om, at barnet ikke er tilfreds med en afgørelse.

For barnet er selve anbringelsen en del af et møde med et system, der ifølge serviceloven § 46, stk. 3, *Støtten skal bygge på barnet eller den unges egne ressourcer, og barnet eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelsen med alder og modenhed.*

Handleplan

Anbringelse jf. serviceloven

Sagsbehandler:

Dato:

Barnets/den unges navn og cpr. nr.:

Josephine

Moderens navn. Cpr.nr. adresse og tlf. nr.:

Bente

Faders navn. Cpr. Nr. adresse og tlf. nr.:

Frank

Forældremyndighedsindehavers navn:

Bente

Andre vigtige personer (søskende, bedsteforældre ovs.):

Ingen

Anbringelsessted:

Plejefamilie, Dorte og Michael Pedersen

Anbringelsesparagraf:

Serviceloven § 52.3.8

Anbringelsestidspunkt:

1.5.2006

Årsag til anbringelsen ud fra § 50 undersøgelsen:

Bente har efter sin skilsmisse med Frank fået en svær depression. Der er iværksat familiebehandling hjemme hos Bente med henblik på at støtte Bente i at skabe nogle tydeligere rammer overfor Josephine, så hun evt. på sigt vil kunne hjemgives.

Formål med anbringelsen/efterværn

At skabe et trygt hjem for Josephine og aflaste Bente så meget, at hun evt. på sigt kan have Josephine boende.

Mål med anbringelsen (herunder delmål) ift. barnet/den unge:

Josephine har igennem længere tid gået til ambulante undersøgelser på børnepsykiatrisk hospital i Aalborg. Hun har fået diagnosen ADHD og er i medicinsk behandling.

Den børnepsykiatriske undersøgelse viser individuelle og samstemmende observationer, at Josephine er en motorisk urolig, impulsiv pige med store opmærksomhedsvanskeligheder. Undersøgelsen viser, at Josephine har betydelige vanskeligheder med vedvarende opmærksomhed. Hendes motoriske uro er særlig tydelig ved opmærksomhedskrævende opgaver. Der findes tegn på arbejdshukommelsesvanskeligheder, faglige vanskeligheder samt betydelige overbliksvanskeligheder. Når Josephine arbejder med opgaver, arbejder hun detaljeorienteret og har store vanskeligheder med at skabe overblik, arbejder ekstremt langsomt og har generelt brug for god tid.

Arbejdspunkter og delmål

Josephine skal mødes i et roligt, forudsigeligt og velstruktureret miljø.

Støtte Josephine i at skabe overblik ved hjælp af piktogrammer.

Følge de anvisninger, råd og vejledninger, som er beskrevet fra børnepsykiatrisk ambulatorium.

Familieforhold:

Bente og Frank er fraskilt. Frank ønsker ikke kontakt til Josephine, og Bente har den fulde forældremyndighed. Bente har et skrøbeligt sind og har siden skilsmissen i 2004 haft en svær depression. Det kan være vanskeligt for Bente at rumme Josephines vanskeligheder, og Bente har været meget bekymret for Josephine, da hun har været svær at rumme i børnehaven og skolen.

Arbejdspunkter og delmål:

Det skal være en tæt kontakt mellem Josephine og Bente, men kontakten skal afstemmes efter, hvor meget Bente kan magte.

Der skal løbende vurderes, i hvilket omfang Josephine kan flytte hjem til Bente.

Drøftes ved handleplansmøde:

Bente modtager støtte af familiebehandler, hvor målsætningen er at undersøge, hvorvidt det er muligt for Josephine at flytte hjem til sin mor.

Skoleforhold

Josephine har et normalt skoletilbud, men der undersøges, om et andet skoletilbud til Josephine vil være mere passende, et tilbud der kan give Josephine den rette støtte.

Arbejdspunkter og delmål:

Støtte Josephine i lektier og skolegang i øvrigt jf. vejledning fra børnespsyk.

Indgå i et samarbejde med skolen/et evt. skoleskift.

Sundhedsforhold

Josephine har fået diagnosen ADHD og er nu i medicinsk behandling men er i øvrigt sund og rask.

Arbejdspunkter og delmål

Samarbejde med børnepsykiatrisk ambulatorium omkring opfølgning og medicinsk behandling.

Fritid og venskaber

Josephine har svært ved at skabe og fastholde sociale relationer med jævnaldrende børn.

Arbejdspunkter og delmål:

At støtte Josephine i at indgå i sociale relationer med jævnaldrende børn både i skole, SFO og i fritiden.

Undersøge mulighederne for at indgå i en fritidsaktivitet.

Beskrivelse af plejefamilien, og hvorfor denne type er valgt

Familien består af Dorte og Michael samt deres egne to børn på 14 og 16 år. Dorte er uddannet pædagog og har den faglige indsigt, der skal til for at støtte Josephine i de vanskeligheder, hun har. Foruden den meget professionelle tilgang rummer familien en indlevelse og empati i Josephine. De har et meget stort fokus på barnets tarv og forældresamarbejdet.

Præsentation af barnet/den ugen (herunder ressourcer og vanskeligheder)

Josephine beskrives af skolen som en pige, der har svært ved at holde sig i ro. Hun kan virke fjern og svær at komme i kontakt med. Hun har svært ved at forstå konsekvenserne af sine handlinger.

Plejefamilien oplever Josephine som en sød pige men er opmærksom på, at hun har nogle vanskeligheder.

Josephine har svært ved at tilegne sig viden. Dette kan muligvis skyldes hendes opmærksomhedsvanskeligheder.

Josephine er god til at lege med sig selv. Er i stand til at fordybe sig i barbie dukker og bygge kulisser op til legen.

Se i øvrigt beskrivelse under afsnittet "adfærd"

Formålet med samvær

-Med hvem?

Der skal løbende være samvær mellem Josephine og Bente. Samværet afstemmes efter hvor meget Bente kan magte.

Anbringelsens forventede varighed

Der skal løbende arbejdes med struktur og tydelige rammer i hjemmet hos Bente. Der vurderes løbende, om det er muligt at hjemgive Josephine. Der vil være opfølgning primo august 2006.

Forældrenes holdning til anbringelsen/handleplanen

Bente er enig i anbringelsen

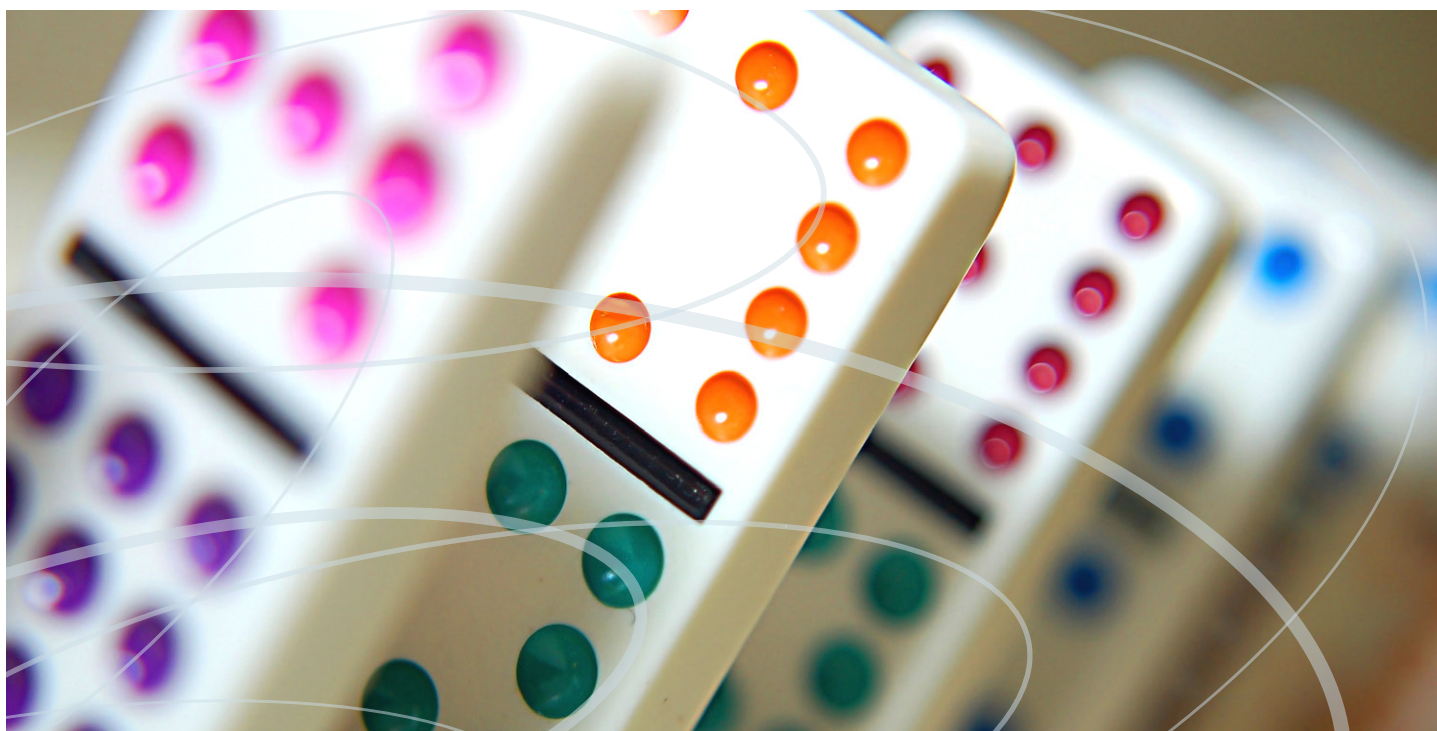
Dato for samtykke

§ 70. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet, den unge eller de vordende forældre, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering.

Stk. 2. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af indsatsen efter stk. 1 og af behovet for revision af handleplanen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge, jf. 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Tilsynet efter § 148, stk. 1 skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden andre personer fra anbringelsesstedets tilstedeværelse. Vurderingen skal omfatte en stillingtagen til, hvorvidt andre forhold end de hidtil beskrevne, jf. § 140, er relevante, og i så fald skal disse indgå i en revideret handleplan.

Forvaltningsloven § 27, stk. 1, har følgende ordlyd

§ 27. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, jf. borgerlig straffelov § 152 og §§ 152 c - 152 f, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Personlige oplysninger⁵³ er f.eks.:

- Familiemæssige forhold. F.eks. hvem af forældrene, der har forældremyndigheden, eller at barnet er adopteret.
- Økonomiske forhold. F.eks. at familien får særligt børnetilskud.
- Barnets eller den unges uddannelsesforhold
- Forældrenes arbejds- og ansættelsesforhold. F.eks. at en af forældrene er arbejdsløs.
- Forældrenes boligforhold. F.eks. at der er risiko for, at boligen går på tvangsauktion.
- CPR-nummer
- Sociale problemer, der ikke kan betragtes som store. F.eks. at barnet er meget overladt til sig selv i hjemmet.

Listen er ikke udtømmende.

Er oplysninger om en persons rent private forhold, som bør beskyttes i størst muligt omfang. Derfor bør oplysningerne som udgangspunkt ikke videregives til andre.

Private oplysninger⁵⁴ er f.eks.:

- Race, religion og hudfarve. F.eks. at forældrene er Jehovas Vidner.
- Politiske og foreningsmæssige forhold. F.eks. at forældrene er aktive i et bestemt politisk parti eller en bestemt fagforening.
- Seksuelle forhold. F.eks. at moren er homoseksuel.
- Strafbare forhold. F.eks. at faren er dømt for hæleri.
- Helbredsforhold og misbrug af nydelsesmidler eller lignende. F.eks. at en af forældrene eller barnet eller den unge selv har kræft eller har et misbrug af alkohol.
- At der er store sociale problemer i familien. F.eks. at forældrene er voldelige over for hinanden, eller at der er indgivet anmeldelse for seksuelt misbrug.

Listen er ikke udtømmende.

^{53, 54} *Hvad må du sige?*, Udgivet af Socialministeriet.

Øvelser om tavshedspligt

Rammen for denne opgave til kursisterne: Forestil jer, at I er Ryans plejefamilie.

Ryans klassekammerats mor eller en nabo, der nysgerrigt og interesseret spørger til, hvordan det kan være, at Ryan har brug for at bo hos jer?

Opgave:

I skal fremlægge nogle problemstillinger, I selv vælger fra casen uden at overskride tavshedspligten over for Ryan. Hvad og hvordan vil I svare på Ryans klassekammerats mor eller en nabo?

Ryan

Ryan er 12 år. Ryans biologiske far bor i udlandet. Ryan så ham sidst for to år siden til jul. Ryans mor Gitte er sent udviklet. Socialforvaltningen har fulgt familien tæt, idet man er bekymret for, hvor lang tid Ryans mor kan tilgodese Ryans behov.

Da Ryan er 9 år, bliver man for alvor bekymret for Ryan. Skolen beskriver, at Ryan gennem længere tid er blevet mere og mere urolig og har meget svært ved at sidde stille. Ryan virker til tider meget angst. Ryan kommer med mange frække og sjofle udsagn, og kammeraterne på skolen begynder at tage mere og mere afstand til Ryan. Ryan har det i det hele taget meget svært. Det vurderes i første omgang, at Ryan reagerer voldsomt på uhensigtsmæssige hjemmeforhold, og man sætter i første omgang ind med massiv støtte til Ryan og hans mor, imens man udarbejder en § 50 undersøgelse, der nu hedder en børnefaglig undersøgelse og som skal være grundlaget for at beslutte, hvorvidt Ryan skal anbringes uden for hjemmet.

Skolepsykologen, der har været involveret i Ryans sag, henviser Ryan til udredning på børnepsykiatrisk afdeling. Hun har mistanke om, at Ryans ageren kan være udtryk for andet end hjemmeforholdene. Det bliver klarlagt på børnepsykiatrisk afdeling, at Ryan lider af Tourette syndrom+ (Tourette Syndrom + andre adfærdsforstyrrelser). Udover voldsomme motoriske og verbale tvangshandlinger har Ryan desuden depressive træk.

Det besluttet, at Ryan skal anbringes i familiepleje, idet moderen ikke formår at tage hånd om Ryans vanskeligheder. Det vurderes, at Ryans "Tourette" bliver forværret, idet han stresses over de utilstrækkelige hjemmeforhold. Plejefamilien oplever ved Ryans opstart hos dem, at hans tvangshandlinger forværres endnu mere.

ØVELSE

Case: Tavshedspligt og videregivelse af oplysninger (2 cases)

Case 1. Anders

Anders er 14 år og i pleje. Anders har fået diagnosen ADHD. Anders har af og til voldsomme vredesudbrud. Skolen oplever også disse vredesudbrud, hvor han bliver voldsom og har svært ved at falde til ro bagefter. Skolen har derfor indkaldt til møde. På mødet fortæller de, at Anders

måske ikke kan blive i klassen, i hvert fald ikke uden støtte i en eller anden form. De fortæller også, at de andre elever af og til er bange for Anders. Det er Anders' plejemor Inge meget ked af. Det er rigtig skidt, da Anders i forvejen har svært ved at få og ikke mindst holde ved sine venner. Konkret spørger lærerne, om de må henvise Anders til PPR. De spørger også, om de må fortælle om Anders situation på et fælles forældremøde. Plejefamilien ved ikke, om de må give lov til dette. Samtidig tænker de også på, at det måske er en god ide, at lærerne får at vide, at der er en undersøgelse fra Børne Psykiatrisk Afdeling, som netop fortæller, hvad Anders har brug for. Men må de egentlig udlevere denne?

Mødet ender dog med, at der ikke besluttet noget konkret. Men plejeforældrene diskuterer situationen på vej hjem i bilen. Plejefar Ole siger: "Det ville nu være godt, hvis alle vidste, hvad der er med Anders. Det bliver vi nødt til at fortælle." Plejemor Inge er enig: "Ja, det er vigtigt, at alle ved, hvordan vi bedst støtter Anders.

- Må plejeforældrene give lov til, at alle de andre forældre får at vide, at Anders har fået en ADHD-diagnose?
- Hvad med undersøgelsen fra børnepsykiatrisk afdeling? Må plejeforældrene udlevere den?
- Hvad tænker Anders?

Case 2. Tore

Tore er 5 år. Han har været i pleje i 4 måneder. Planen er, at han skal være i plejefamilien i mange år. Det fremgår af handleplanen. Det går egentligt godt med Tore. Tore har levet et meget turbulent liv. I hans korte liv er han flyttet 12 gange. Hele tiden nye adresser i nye kvarterer, nye vuggestuer, nye børnehaver og mange "farfigurer". Hans mor og far er skilt. Han har ikke set sin far i mange år. Tore kan ikke huske, hvordan far ser ud. Ind i mellem snakker han meget om sin far. Det er som om, han sætter far op på en piedestal. Det takler plejefamilien ved at snakke med ham.

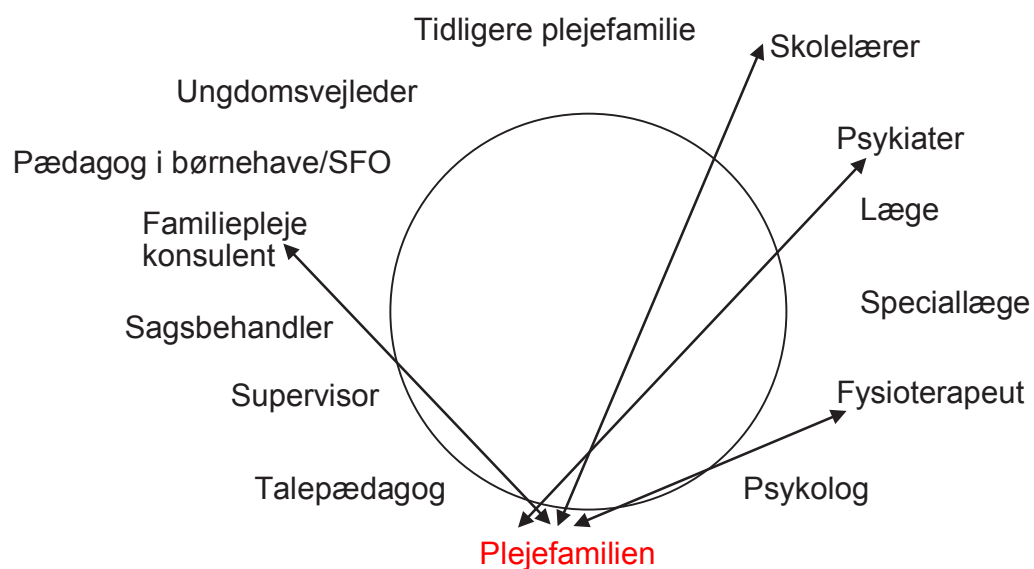
Der er problemer, når plejefamilien har Tore med ud hos venner og familie. Tore kan da virke rigtig provokerende på nogen. Flere venner har sagt noget i retning af: "Hvordan kan I da holde ud at have ham boende". Specielt de mænd, der er i omgangskredsen, er trætte af Tore, eller den måde han opfører sig på. Han virker ofte klæbende, vil rigtig gerne i kontakt med mændene. Men det virker ofte modsat.

Plejefamilien tænker nogle gange på, at det måske var en god ide at fortælle om Tores baggrund og historie. Måske dette kunne give forståelse for hans situation. Og måske det kan gøre, at vennerne bedre kan rumme ham. Plejemor tænker også nogle gange på at fortælle om den episode, som Tore ofte fortæller om: "Nemlig da hans far slog hans mor og bare gik uden at komme tilbage. Han sagde ikke engang farvel til mig", siger han. Hvis bare vennerne vidste besked.

Hvad må plejeforældrene fortælle vennerne?

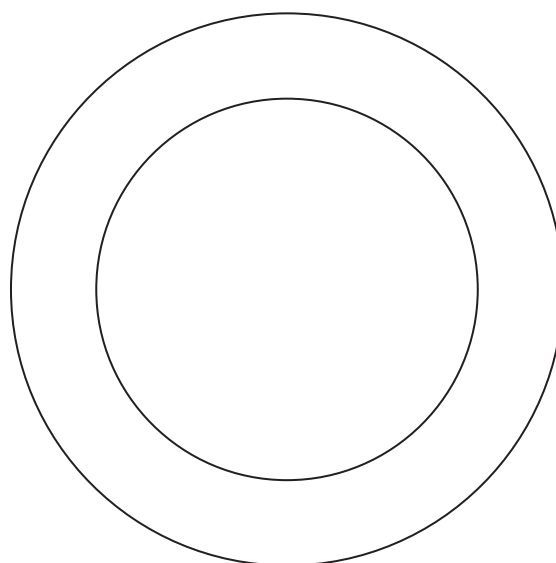
TAVSHEDSPLIGT SLUT

Det professionelle netværksskema

Tværfagligt samarbejde

Figur 2: Samarbejdscirkler

Nedenfor følger 3 cases, som kan benyttes i gruppearbejdet.

- a. Louise er 2 år og er netop blevet anbragt i en plejefamilie. Louise er på mange måder alderssvarende. I dagtimerne er hun netop blevet flyttet til en vuggestue, da det rent geografisk var nødvendigt at stoppe i dagplejen. Hun reagerer dog på alle disse forandringer. Nævner ofte Lone som den gamle dagplejemor hed, og Rune og Lola, som var de andre børn i den gamle dagpleje. Ind imellem synes pædagogerne i vuggestuen, at Louise holder sig lidt for meget for sig selv.

Plejefamilien og pædagogerne snakker om, hvorvidt det er muligt, at Louise kan komme på besøg hos den tidligere dagplejemor? Det kan umiddelbart synes som en god ide, men hvem skal kontaktes? Hvem skal spørges?

- b. Nicolai er 9 år og har været i sin nuværende plejefamilie i ca. 3 år. Han er faldet godt til i plejefamilien. Han er hjemme hos sin mor næsten hver anden weekend. Hvorimod kontakten til far er mere ustabil. Plejefamiliens egne børn, på henholdsvis 13 (Camilla) og 15 år (Mathias) er glade for Nicolai. Nicolai er meget glad for alle de dyr, der er i plejefamilien. Særligt hunden Bobbe har han kastet sin kærlighed på. Ofte er det snakken til Bobbe, som gør plejemor opmærksom på, at Nicolai måske ikke altid har det så godt, som det umiddelbart ser ud til. Hun har således hørt Nicolai fortælle Bobbe at: "de andre drenge i klassen er rigtig dumme. Bare far kunne komme og tæske dem, der driller – så de kan se, at jeg har en far ..."

Camilla på 13 kommer hjem fra skole. Hun siger til sin mor. "Drengene i Nicolais klasse driller ham med, at han ikke har en far. De siger, han skal på børnehjem"

Plejemor bliver bekymret, men hvem skal og må hun tale med?

- c. Lola er 15 år og anbragt igen. Denne gang i en plejefamilie.

Lola har nu boet i plejefamilien 4 mdr. Det går efter omstændighederne rimeligt. Hun passer sin skole, om end hun har rigtig svært ved at koncentrere sig og følge med. Lektierne bliver ikke altid lavet, da det simpelthen er for svært for hende. Når udfordringerne bliver for store, er Lolas reaktion oftest at lukke sig inde i sig selv. Aktuelt bliver det hele rigtig svært, da de andre i klassen er begyndt at snakke fremtid efter 9. og 10. klasse. Ungdomsvejlederen har været på skolen og holde oplæg og har tilbudt sin bistand.

Plejefamilien har forsøgt at snakke med Lola om, hvad hun kunne tænke sig efter 9. klasse. Men mange muligheder står åbne. Efterskole, 10. klasse eller? Hvad vil Lola?

Hvem skal Lola tale med?

Hvem kan plejefamilien tale med?

Tilsyn

Reglerne om godkendelse fremgår atfserviceloven § 142. Af § 142, stk.1, fremgår følgende

Stk. 1 Plejefamilier og kommunale plejefamilier for børn og unge, jf. § 66, nr. 1 og 2, skal være godkendt enten

- 1) af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune som generelt egnede eller
- 2) af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune som konkret egnede i forhold til et eller flere nærmere angivne børn eller unge. En sådan godkendelse udelukker som udgangspunkt, at kommunalbestyrelser i andre kommuner kan benytte familien som plejefamilie.

Efteruddannelse og supervision

Serviceoven § 142, stk. 4 og 5 stiller krav om, at kommunerne efter anbringelsen af barnet eller den unge skal sikre løbende efteruddannelse, herunder kurser af minimum to hele kursusdages varighed årligt samt supervision.

Bestemmelsen har følgende ordlyd

Stk. 4. Den kommunalbestyrelse, der godkender plejefamilien, den kommunale plejefamilie eller netværksplejefamilien, jf. stk. 1 og 2, skal sikre, at plejefamilierne efter anbringelsen løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse, herunder kurser, der som minimum svarer til 2 hele kursusdage årligt. Kommunalbestyrelsen skal endvidere sikre den fornødne supervision.

Stk. 5. Den kommunalbestyrelse, der godkender en kommunal plejefamilie, jf. stk. 1, skal sikre, at den kommunale plejefamilie løbende modtager yderligere efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Den kommunalbestyrelse, der indgår aftale med en kommunal plejefamilie om en konkret anbringelse, skal i forbindelse med aftalens indgåelse sikre sig, at der er taget stilling til spørgsmål om arbejdsvilkår i overensstemmelse med plejeopgavens omfang.

ØVELSE OM TILSYN

Diskuter følgende spørgsmål i summegrupper

- Af hensyn til hvem er der tilsyn i plejefamilien?
- Hvem skal der tales med ved et tilsyn?
- Hvem varetages den af?
- Hvad ser du som en fordel ved tilsyn?
- Hvad tænker du om kontrolaspektet ved tilsyn?
- Hvordan bruge tilsyn til at fremme udviklingsmuligheder omkring barnet?

ØVELSE SLUT

Litteraturliste til inspiration

Ankestyrelsens anbringelsesstatistik 2009.

Biering-Madsen, Charlotte: *"Som vi plejer"* Dansk Psykologisk Forlag 2010.

Bo, Karen-Asta m.fl. (2008): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. Akademisk forlag.

Clausen, Birthe Juhl & Lauritzen, Jørgen.(2000): *Livshistorier i pædagogisk arbejde*. Semi-forlaget.

Corlin, Anne Blom. (2007): *Anbringelser i plejefamilier*. Psykolog Nyt nr. 7.

Corlin, Anne Blom: *Tilknytning imellem plejebørn og plejeforældre*. Arbejdshæfte. KRITH 2011

Dyregrov, Atle. (1997): *Børn og traumer*. Hans Reitzels Forlag.

Egelund, Tine mfl. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, Forklaringer og årsagerne bag*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A-D., Lausten, M., Knudsen, L. Olsen, R.F. & Gerstoft, F. (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår: resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995, 2000-2009*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund. (2008): *Omsorg for anbragte børn og unge*. Døgninstitutionens hverdag og vilkår.

Gjærum mfl. (2000): *Mestring som Mulighed. I mødet med børn, unge og deres voksne"* Hans Reitzels Forlag.

Hart, S. & Schwartz, R. (2008): *Fra interaktion til relation*.

Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy. Hans Reitzels forlag.

Hendricks, Black, Kaplan. (2004): *At hjælpe børn igennem traume og sorg*
2. udgave, Psykologisk Forlag.

Hertz, Søren. (2009): *Børne og Ungdomspsykiatri*.

Perspektiver og uanede udviklingsmuligheder.

Hertz, Søren. (2004): *Diagnose i kontekst* Psykolog Nyt 15,12-17.

Honneth, Aksel. (2003): *Behovet for anerkendelse*.

En tekstsamling red. med indledning af Rasmus Willig Hans Reitzels Forlag.

Killén, K. (1996): *Omsorgssvigt er alles ansvar*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lausten mfl. (2010): *Udsatte Børnefamilier i Danmark*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Lisborg, Bente og Rask, Lisbeth (2008): *Et psykologisk perspektiv på børns mistrivsel*.

I: Bo, K., Guldager, J. og Zeeberg, B., *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*.
København: Akademisk Forlag.

Nielsen (red). (2005): *TABUKA – tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Forlaget Børn og Unge.

Rasborg (2007): *Miljøterapi med Børn og Unge*. Akademisk Forlag.

- Schwartz, Ida.(2010): *Fortællinger fra praksis*. Om livshistorier og pædagogik. Hans Reitzels Forlag.
- Skytte, Marianne (2009): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. Viborg: Hans Reitzels Forlag.
- Sommer, D. (2003): *Barndomsspsykologiske facetter*. Aarhus: Systime Academic.
- Sommer, D. (2003): *Barndomsspsykologi. Udvikling i en senmoderne verden*. Hans Reitzel.
- Stern, Daniel.(2005): *Spædbarnets interpersonelle verden*. Et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv. 4. oplag.
- Stern, Daniel. (2004): *Det nuværende øjeblik i psykoterapi og hverdagsliv*. Hans Reitzel.
- Sørensen, J. Birk (2007): *Støt mestring – bryd mønstre*, Frederikshavn: Dafolo A/S.
- Thormann, Inger og Guldberg, Charlotte. (2001): *Den nænsomme anbringelse*. Hans Reitzels Forlag.

Links til relevante hjemmesider for plejefamilier:

Baglandet **www.baglandet.net**

Børnetinget – et debatrum for nuværende og tidligere plejebørn, **www.boernetinget.dk**

Familieplejeforeningerne CAFA og FABU samarbejder (CAFABU) om kurser for netværksfamilier. **www.familieplejen.dk**

Børnerådet **www.boerneraadet.dk**

Børns Vilkår **www.bornsvilkar.dk**

CAFA Center for Anbringelse af Børn og Unge **www.cafa.dk**

CESA Center for Socialt Arbejde **www.cesa.dk**

ConCura **www.concura.dk/gf.eks./brugerupload/documents/film.pdf**

Den sociale ankestyrelse **www.ankestyrelsen.dk**

www.plejefamilierfortaeller.dk (6 film om plejefamiliers rolle og funktion)

Fortællinger om samarbejde. UFC- børn og unge:

www.servicestyrelsen.dk/udgivelser/born-og-unge-alle-udgivelser/born-unge-udgivelser-udgivet-for-2007/fortaellinger-om-samarbejde

FABU Forebyggelse, Anbringelse, Børn og Unge **www.fabu.dk**

Forældrelandsforeningen **www.fbu.dk**

Hånd om alle børn. **www.alleboern.dk**

Kommunernes Landsforening **www.kl.dk** – søg familiepleje

KABU. Socialministeriet. 2002-2005 www.servicestyrelsen.dk/born-og-unge/anbringelse/kabu-kvalitet-i-anbringelsesarbejdet-med-born-og-unge

Nordisk Forum for Megling og Konfliktbehandling www.n-f-m.org

Plejefamiliernes Landsforening www.plejefamilierne.dk

Red Barnet: www.redbarnet.dk

Socialpædagogernes Landsforening www.sl.dk

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd www.sfi.dk

TABUKA Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelse www.tabuka.dk

Oversigt over kursusmateriale KRITH

Grundkursus

- Fire dages grundkursus for kommende plejefamilier

To dages efteruddannelseskurser for plejefamilier

Der er udarbejdet efteruddannelseskurser indenfor relevante temaer

Eksempelvis:

- Børn i familiepleje og deres samvær med forældre og øvrige netværk
- Efterværn og plejefamiliens rolle
- Barnet i netværksplejefamilien
- Barnet med handicap i plejefamilien – barnet med udviklingshæmning og/eller varige fysiske funktionsnedsættelser

Kommunale plejefamilier

- 12 dages videreuddannelseskursus for kommunale plejefamilier

Evalueringskema udleveres af underviser